

TAUTAS LABKLĀJĪBAI

24. jūnijā padomju ļaudis uzzināja, ka PSRS Ministru Padome nolēmusi izlaist Tautas saimniecības attīstības valsts aizņēmumu. Šo lēmumu mūsu tauta uzņēma ar patiesu prieku un sajūsmu, jo jaunais aizņēmums kalpo tam pašam mērķim, uz ko pašlaik virzīts viss padomju ļaužu darbs — piektās piecgades ātrākai un sekmīgākai izpildei.

Tā nav pirmā reize, kad padomju cilvēki aizdod valstij savus ietaupījumus. Un viņi zina, ka šis aizņēmums — tāpat kā visi iepriekšējie — palīdzēs valstij mūsu Dzimtenes ekonomisko varenību, darīt bagātāku un krāšņāku mūsu socialistisko kultūru, viņi zina, ka šis aizņēmums, tāpat kā visi mūsu Komunistiskās partijas un Padomju valdības pasākumi, domāts padomju tautas materiālā un kultūras līmeņa celšanai.

Jaunais aizņēmums izlaists par 15 miljardiem rubļu, t. i. par divas reizes mazāku summu nekā pērn. Šis fakts apliecina padomju zemes ekonomikas tālāko nostiprināšanos. Socialistiskās saimniecības naudas uzkrājumu pieaugums kļuvis tik liels, ka valdība uzskatījusi par lietderīgu krasī samazināt iedzīvotāju līdzekļu izmantošanu valsts budžetā aizņēmumu formā. No otras puses, aizņēmuma summas samazināšana, kā arī aizliegums pieņemt no iedzīvotājiem parakstīšanos par summu, kas pārsniedz divu nedēļu izpeļu, spītīgi demonstrē Komunistiskās partijas un Padomju valdības nemīgtās rūpes par katru mūsu dzimenes zemes iedzīvotāju, par katras padomju ģimenes budžetu.

Mūsu dzīve nemīgti let augšup. Ik uz soļa mēs redzam, ka dzīvot kļūst arvien labāk un priecīgāk. Šā gada aprīlī padomju tauta ar gandarījumu apsveica cenu pazeminājumu plašā patēriņa precēm. Tas jau bija sestais cenu pazeminājums pēc kara gados. Pēcarpus gadu laikā iedzīvotāju pirktspēja cēlusies vairāk nekā divkārt. Un tas nozīmē, ka bagātāks kļūvis ikvienas padomju ģimenes pusdienas galds, ka mēs varam labāk un glītāk ģērbties, interesantāk pavadīt savas atpūtas brīžus, nopirkt vairāk grāmatu, biežāk aiziet uz teātri, kino, koncertu.

Padomju valdības izlaistie aizņēmu-

mi kalpo vienīgi cilvēkiem miermīlīgiem mērķiem. Mums nav nekādu noslēpumu šai ziņā. Visi redz, kur izlietota iedzīvotāju aizdotā nauda. Par šo naudu tiek celti jauni dzīvokļi, skolas, slimnīcas, teātri, klubi, sporta stadioni. Šī nauda tiek ieguldīta rūpniecības uzņēmumu celtniecībā, lai arvien varenāka kļūtu padomju industrija. Šo naudu valsts izmanto, lai vēl vairāk nostiprinātu, tehniski apbruņotu mūsu socialistisko lauksaimniecību. Un tas viss kopā jau ir tas straujais, nemīgtais padomju zemes ekonomikas un kultūras augšupejas process, kas mūs tuvinā komunismam.

Padomju ļaudis visās mūsu neapņemamā plašās zemes malās jaunajam aizņēmumam parakstījušies ar lielu entuziasmu. Laikraksti un radio ziņo, ka aizņēmuma parakstīšanā lieliski izpaužies padomju darbaļaužu patriotisms, politiskā aktivitāte un apzinība.

Sakarā ar jaunā valsts aizņēmuma izlaisti sasauktajā mitiņā VEFa augstsprieguma aparaturas cecha meistars Jānis Bērziņš, aicinādams darba biedrus aizdot valstij daļu savu ietaupījumu, teica: «Ar katru dienu mūsu dzīve top jaukāka. Cik skaista kļūst Rīga, cik varenī uzplaukusi Padomju Latvija! Ar lielāku prieku parakstos uz jauno aizņēmumu, jo zinu, kādām vajadzībām tiks izlietota mana nauda.»

Alsungas rajona lauksaimniecības artoja «Komjaunietis» kolchoznieks Jānis Brūklis pareizi saka: «Zinu, ka līdzekļus, ko dod aizņēmums, valdība izlietos, lai vēl vairāk attīstītu tautas saimniecību, lai celtu kolchoznieku dzīves līmeni.»

Tūkstošiem, varbūt, miljoniem padomju cilvēku šīs dienas izteikuši savas domas par aizņēmumu. Visur tauta vienprātīgi atbalsta Padomju valdības jauno pasākumu, ar darbiem pierāda, ka padomju ļaudis cieši saīedējušies ap savu partiju un valdību.

Jaunā Tautas saimniecības attīstības valsts aizņēmuma parakstīšana izvērtusies par lielu sabiedriski politisku notikumu, kurā spītīgi izpaužas padomju tautas aktīvā līdzdalība savas dzimenes valsts ekonomikas stiprināšanā, komunisma celtniecībā.

Vienota un nesatricināma, padomju tauta ceļ savu labklājību.

Tautu vienotā miera griba

Laikā no š. g. 15. līdz 20. jūnijam Budapeštā savas sēdes noturēja Vispasaules Miera Padomes ceturrtā sesija. Vienprātīgi pieņemtajā «Deklarācijā» par Vispasaules kampaņas uzsākšanu sarunu labā» izteikta visu to griba, kam dārgs miers. Deklarācijā teikts: «Pēdējo mēnešu notikumi pārliecina, ka tautas, kas iespējams miera ceļā nokārtot visas starptautiskās domstarpības.

Tautas nobriest apziņa, ka ar enerģisku un neatlaidīgu cīņu tās var izcīnīt miera uzvaru.»

Vispasaules Miera Padome aicina tautas divkārtot savas pūles, lai tiktu uzsāktas sarunas strīdīgo starptautisko jautājumu atrisināšanai miera ceļā.

Deklarācijā norādīts, ka Korejas pamiers, kas liekda miera nodibināšanu, nekavējoties jāpārņem, pamatojoties uz jau panākto vienošanos. Katra jauna kavēšanās prasa jaunus upurus, rada postu un ciešanas. Gluži tāpat jāizbeidz visi pārmētie izraisītie kari un agresīvā rīcība pret tautu neatkarību. Ieroču lietošana pret jebkuru nacionālās atbrīvošanās kustību ir starptautiskā saspīlējuma faktors un var radīt kara perēkli. Deklarācijā prasīta nokārtot Vācijas jautājumu, jo vācu tautai ir tiesība uz apvienošanos un nacionālo suverenitāti, ievērojot savu kaimiņu drošību un nepieļaujot militārisma un revanšisma atdzimšanu. Par Japānu teikts, ka tai pilnīgi jāatgūst sava nacionālā suverenitāte, pamatojoties uz miera līgumu, ko atzitu visas ieinteresētās valstis un kas garantēto Azijas un Klusā okeāna tautām drošību.

Runājot par Apvienoto Nāciju Organizāciju, pasvītots, ka tā var veicināt šīs sarunas, ja būs uzticīga savu Statutu garam. Tai jāizmanto visas valstis, kas iesniegušas lūgumu tās uzņemt. Nepieciešams, lai Apvienoto Nāciju Organizācijā Ķīna, tāpat kā pārējās nācijas, pārstāvētu valdība, kuru tā izvēlējusies.

Runājot par Apvienoto Nāciju Organizāciju, pasvītots, ka tā var veicināt šīs sarunas, ja būs uzticīga savu Statutu garam. Tai jāizmanto visas valstis, kas iesniegušas lūgumu tās uzņemt. Nepieciešams, lai Apvienoto Nāciju Organizācijā Ķīna, tāpat kā pārējās nācijas, pārstāvētu valdība, kuru tā izvēlējusies.

«Ievērojot visu to, Vispasaules Miera Padome nolēmj izvērst plašu starptautisku kampaņu sarunu labā. Šīs kampaņas galā tautas organizēti, dažādā veidā izteiks savu prasību miera ceļā atrisināt visus konfliktus un visus strīdus jautājumus starp valstīm.

Vienīgi tautas, nemīgti cīnīties, var panākt sarunas, saskaņu un mieru.»

Bez tam Vispasaules Miera Padomes sesija pieņēma uzsaukumu, kurā, starp citu, teikts:

«Sajās dienās mēs svinīgi aicinām tautas prasīt no savām valdībām, lai tās sarunu ceļā panāktu vienošanos.

Mums jāatbalsta jebkuras valdības jebkurš ierosinājums, kura mērķis ir miera ceļā atrisināt konfliktus. Mums jāatbalsta visi miera rīcība, kuri traucē vai novēlina vienošanās panākšanu.

Miera uzvara ir tuvu. Tās izcīnīšana atkarīga no mums.»

Vispasaules Miera Padomes sesija piešķīra Starptautiskās miera premijas, kā arī papildus uzņēma jaunus locekļus Vispasaules Miera Padomes sastāvā.

Vispasaules Miera Padomē pārstāvēti septiņdesmit valstu miera cīnītāji. Tās balss — visas pasaules labas gribas cilvēku balss, cilvēces sirsdapziņas balss.

Novērtējot Vispasaules Miera Padomes sesiju, laikraksts «Pravda» teic: «Vispasaules Miera Padomes sesijas nozīme vispār ir tājā apstākļi, ka tā parādīja, ka kustība par strīdīgo starptautisko jautājumu mierīgu atrisināšanu kļūst par nepārvaramu spēku, aptver visdažādākos iedzīvotāju slāņus visās zemeslodes daļās.»

Nesatricināma ir tautu vienotā miera griba. Skaidra un spēcīga ir tautu miera balss. Runājot Vispasaules Miera Padomes uzsaukuma vārdiem, tā pauž: «Ikdienas liela cerība. Ikviens cilvēks tagad redz, ka vienošanās iespējama. Var darīt galu asins izliešanai. Var izbeigt auksto karu.»

Pirmizrāde rūpnīcas dramatiskajā kolektīvā

Rosīgi darbojas rūpnīcas VEF latviešu dramatiskais kolektīvs jaunā režisora, LPSR Konservatorijas teātra fakultātes režijas nodalījuma diplomanda Aloiza Brenča vadībā.

Pagājušajā sezonā kolektīvs iestudējis vairākus viencēlienus, sniedzot rūpnīcas klubā un ārpunktos vairāk nekā 30 izrāžu.

Sinis dienās klubā notika A. Arbuzova lugas «Tapa» pirmizrāde.

Strādājot pie inscenējuma, režisors izdarījis lugu dažus pārkārtojumus un išinājumus, ievērojami pastiprinot dramatisko kāpinājumu.

Rūpīgi Tapa tēlu veidojusi VEF tehniskās kontroles nodaļas bijušā darbiniece, tagadējā Pedagoģiskā institūta studente Ruta Martinsons. Vairākos skatos viņa spējusi panākt ļoti dziļu tēlojumu, ļaujot atklāties Tapa pārdzīvojumus. Pareizi veidotu Samanovas tēlu devusi ekonomiste Valentina Ivanova. Ignatova lomā veiksmīgs bija galdnieks Kārlis Neivalds, Mazāk veicies Edvikam Kuzim, atveidojot Hermānu tēlu. Kustības, tāpat maska un runas veids pietiekami nepārliecina.

Pēc rūpnīcas reklāmu biroja mākslinieka b. Garkupa metiem dekorācijas izgatavojis galdnieks b. Brinkmanis.

Lugas iestudējumā rūpnīcas dramatisks kolektīvs ieguldījis daudz rīdāša darba, tāpēc nevajadzētu samierināties tikai ar vienu izrādi. Lugu katrā ziņā der atkārtoti izrādīt ne tikvien uz rūpnīcas kluba skatuves, bet arī sniedzot viesizrādes izbraukumos.

V. Cauka

Kemeru kūrvietas parkā uzstādīta mākslīgā akmeņi veidota skulptūra «M. Gorkijs un J. Rainis». Skulptūras autori — tēlnieki O. Kalējs un V. Albergs.

J. Edvardova uzp.

Latvijas mākslas meistari brālīgajās republikās

Maijā un jūnijā notikuši vairāku mūsu republikas vadošu mākslinieku koncerti brālīgajās republikās un Maskavā. Tautas māksliniece Elfrida Pakule, Nopelniem bagātie mākslinieki A. Daškova un H. Brauns koncertēja Ukrainā — Ljovā, Kijevā un Odesā, kā arī Krimas pilsētās — Sevastopolē, Simferopolē, Jevpatorijā un Jaltā, atskaņojot latviešu padomju komponistu darbus un tautas dziesmas, krievu un Rietumu klasiku, padomju dziesmas un klavierdarbus.

Nopelniem bagātais mākslinieks A. Frinbergs viesojās Otello, Hermana un Kanio lomās Ukrainas operas teātros — Ljovā, Kijevā, Odesā, Charkovā un Staļino.

Nopelniem bagātais mākslas darbinieks L. Vigners un vijolniece L. Rubene viesojās Minskā, kur simfoniskajā koncertā atskaņoja Dvoržaka simfoniju, Brucha vijoles koncertu u. c. skaidrdarbus.

Ar panākumiem koncertos Maskavā piedalījušies jaunie mākslinieki — vijolniece Lida Rubene un diriģents R. Glāzups. L. Rubene izcīnījusi tiesības piedalīties vijolnieku konkursā Vispasaules demokrātiskās jaunatnes festivalā Bukarestē.

Jauno autoru darbu konkurss

Ik gadus LVU filoloģijas fakultātes jauno autoru pulciņš rīko jaunrades konkursus. Šīs dienas žūrijas komisija, ko vadīja Staļina premijas laureats Arvīds Grigulis, paziņoja šā gada konkursa rezultātus. Par labāko darbu atzīts filoloģijas fakultātes I kursa studenta Ojāra Vācēša dzejoļu cikls «Zvaigznes», otru godalgu saņēma II kursa students Jāzeps Osmanijs par

krājumu «Dzejoļi bērniem», bet trešo — I kursa students Jānis Plotnieks par kinoscenarija libretu. Žūrijas komisija vēl atzīmēja jaunus autorus L. Bārballi, G. Springi un A. Uļetu, kuri konkursā piedalījies ar atsevišķiem dzejoļiem un stāstiem.

Konkursa noslēguma sanāksmē jaunie autori nolaišja savus labākos darbus.

Padomju Latvijas māksla

Мусеумбо. Радянської Латвіи

«Radjanske mistectvo» («Padomju māksla») — Ukrainas PSR Kultūras ministrijas laikraksts š. g. 17. jūnijā sniedzis lappusi «Padomju Latvijas māksla».

Laikraksts devis vārdu latviešu padomju teātra meistariem, komponistiem, tēlotājiem māksliniekiem, rakstniekiem, kuri pastāsta brālīgās Ukrainas darbaļaudīm par savu darbu, daiļrades plānem un iecerēm.

Latvijas PSR Tautas māksliniece, Staļina premijas laureāte Lilita Bērziņa rakstā «Izaugsmes gadi» runā par savām skatuves gaitām, par veikto darbu, atveidojot Annas Karepinas, Spidojas un padomju lugu tēlus. Izskoties par formalistisko novirzīnu pārvarēšanu mākslā, par cīņu, nostiprinot teātra mākslā socialistiskā realisma principus. Lilita Bērziņa šajā rakstā norāda: «Tas mums nenācās viegli. Vajadzēja noteikti atsāties no visa liekā, kas kavēja mūsu attīstību. Un te mums sniedza palīdzību Maskavas un Leningradas mākslas meistari, brālīgo padomju republiku mākslas meistari.»

Latvijas PSR Valsts Akademiskā Dramas teātra aktrise Staļina premijas laureāte Velta Line rakstā «Paldies partijai» dalās ar ukraiņu lasītājiem savās domās par darbu teātri: «Esmu Padomju Latvijas skatuves māksliniece jaunās audzes pārstāve, ietilpstu to aktieru skaitā, kuru radošais darbs uz skatuves sākas 1945. gadā. Pēc mūsu teātra studijas beigšanas esmu iestudējusi vairāk nekā 30 lomu. Man nācies tēlot Ostrovska, Turgeņeva, Gorkija, Pogodina, Sekepiņa, Goldoni lugas. Esmu ļoti lemtīgojusi pazīstamā ukraiņu dramaturga A. Korneičuka darbus.

Lugas «Ukrainas stepēs» uzvedumā tēloju Katrinas lomu, bet «Irbēnāju birzālā» — Nadjas lomu. Es raudāju, strādājot pie Normas Fansijas lomas neatzīmējamā Jaroslava Gaļana lugā «Zem zelta ērgļa».

Veltas Lines raksts beidzas ar dziļu izjustiem vārdiem: «...Sodien no visas sirds gribu pateikt: paldies partijai par lielo gādību, ko tā veltī brālīgo padomju tautu mākslī!»

Latvijas Padomju komponistu savienības priekšsēdētājs, Staļina premijas laureats Adolfs Skulte rakstā «Melodija tuvinā» ar konkrētiem vēsturiskiem piemēriem parāda organiskās saites un draudzību, kas vieno latviešu un ukraiņu komponistus. Starp citu, viņš runā par Jurjānu Andreju, kas mācīties pie Rimska-Korsakova un kuru kritiski saukuši par «latviešu Glinku». Ap 35 gadus ievērojams latviešu komponists dzīvojis un strādājis Ukrainā, ar panākumiem nododamies muzikālajai jaunradei.

Rakstā daudz uzmanības veltīts darbiem, kurus pēdējos gados radījuši latviešu komponisti, kā arī viņu nākotnes plāniem.

Adolfs Skulte rakstā: «Esmu dzimis Kijevā un jau bērnībā iepazīnos tur ar ukraiņu realistiskās operas mākslas tēliem. Ieklausīdamies ukraiņu melodijās, izjutu, cik liela nozīme ir muzikālā, izsakot tautas pārdzīvojumus. Džepru pirmo reizi skatīju pavasara pūļu laikā, labi atceros, kā tā mirdz vasaras saules staros. Kad rakstīju savu pirmo simfonisko poēmu «Vīlpi», kas veltīta latviešu tautas dīzupelī Daugavai, man acu priekšā nostājās arī tālā Dņepra, kas ir tik līdzīga Daugavai.»

Staļina premijas laureats profesors Oto Skulme rakstā «Glezniecības meistari» runā par latviešu māksliniekiem realitē, par Padomju Latvijas jauno mākslinieku izaugsmi un viņu darbiem. Oto Skulme norāda, ka tagad mākslinieku «uzmanības centrā nostāties vienkāršā cilvēka — jaunās laimīgās dzīves cēlāja tēls».

Latvijas PSR Nopelniem bagātais mākslas darbinieks N. Grinfelds savā rakstā pastāsta ukraiņu lasītājam par dziesmu svētkiem Padomju Latvijā, par latviešu tautas mīlestību uz ukraiņu dziesmām. Šis raksts ukraiņu lasītājam dara zināmu to, ka Padomju Latvijā koncertos daudz uzmanības veltī ukraiņu komponistu darbiem.

Ar interesi «Radjanske mistectvo» lasītāji var izlasīt Staļina premijas laureata Artura Frinberga rakstu «Mans ceļš». Mākslinieks ar pateicību runā par Komunistisko partiju un padomju valdību, kas nodrošina visus priekšnoteikumus Padomju Latvijas mākslas aizvien krāšņākam uzplaukumam.

Zem kopīga virsraksta «Vārds dramaturģiem» rakstnieki Arvīds Grigulis, Jūlijs Vanags, Elina Zālīte, Anna Brodele u. c. pastāsta par savu darbu, radot dramaturģiskus sacerējumus un scenārijus.

Lappuses «Padomju Latvijas māksla» publicēšana Ukrainas republikāniskajā avīzē «Radjanske mistectvo» ir liela lieta, cik dziļu interesi Padomju Ukrainas darbaļaudis izrāda par brālīgās Latvijas mākslu, tā ir liela ukraiņu un latviešu tautas nesatricināmajai draudzībai; piecu pie pleca, Padomju Savienības Komunistiskās partijas vadībā celot mūsu zemē komunismu.

Literatūras nozīme īstenības pārvērtēšanā ir atkarīga no tā, cik patiesīgi un godīgi literatūra atspoguļo dzīvi. Vienīgi tāda literatūra, kas nenodarbojas ar dzīves laķēšanu, bet drosmīgi atklāj sociālos konfliktus un rada gan pirmindnieku, gan atpalcīgu cilvēku tipiskus tēlus, — tikai tāda literatūra palīdz cīņā pret grūtībām un trūkumiem, nostiprina jauno, progresīvo.

Padomju Savienības Komunistiskās partijas XIX kongresa lēmumus guvusi atspoguļojumu tā izcila loma, kāda mūsu dienās ir literatūrai. «Mūsu literatūras un mākslas darbiniekiem uzlikti lieli pienākumi: izveidot cīņā par to, lai sabiedriskā dzīvē kļūtu jauna un gaša, lai no tās izkristu visu satrukojošo un sastingušo» — partijas kongress tālā biedrs G. M. Maļenkovs.

Sevišķi iedarbīgs daļrādes veids komunistiskās apziņas audzināšanā ir satīra. Satīra ir ass ierocis cīņā pret padomju iekārtas ārējiem un iekšējiem ienaidniekiem, pret kapitalisma paliekām jauzu apziņu.

I

Pie padomju satīras pirmsākumiem stāvēja M. Gorkijs. V. Maļakovskis, Demjans Bedņijs. Viņi devuši pamatlegulidjumu tās attīstībai. Aicinādams padomju rakstniekus atspoguļot jauno, progresīvo, socialistiskās sabiedrības dzīvi, M. Gorkijs nekad neaizmīrs, ka ir vēl sastopami pagātnes palieku izplatītāji, un norādīja uz «negatīvu rakstura faktiem», prasot «nesaudzīgi apgalstot tos». No Sorento atrakstītajā vēstulē «Pravda» darba veltu korespondentiem (1926. g.) Gorkijs kritizēja tos, kas cīņā pret negativitātes parādībām mēlēja «spredīt morāli». «Labāk sītiel ar smiekliem» — deva padomju dižais vārds mākslinieks.

«Jaunajam jāpiesaka nesaudzīgs iznīcināšanas karš» — norādīja M. Gorkijs. No tā izriet nepieciešamība attīstīt kaujiniecisku, iznīcinošu padomju satīru. Turklāt Gorkijs runāja par nepieciešamību hiperboliski saasināt, «piasi tipizēt» kā pozitīvās, tā arī negatīvās parādības. Jautājumu par tipizāciju dižais vārds mākslinieks uzskatīja par socialistiskā realisma estētikas «pamatjautājumu».

V. Maļakovskis jau 1923. gadā rakstīja: «Jaapbruņojas ar zināšanām satīrā». Dzejnieks ar naidu, kodīgi zobojās par birokratismu, mietpilsoniskumu, mantrāusību, līšanu, ar iznīcinošiem šausstīstījumiem smiekliem nosodīdams šīs pagātnes paliekas. Viņš radīja spožus darbības satīras žanrā.

V. Maļakovskim kā satīriķim un Sčedrina tradīciju turpinātājam milzu nozīme ir tāda ziņa, ka viņš, gluži tāpat kā viņa lielais priekštecis, vienmēr izraudzījās savai satīrai galvenos, lielākos objektus un vērsa triecienus pret vislielākajiem jaunumiem mūsu dzīvē.

Raksturojot savu metodi satīrisku tipu radīšanā, Maļakovskis teica, ka viņš veido ienaidnieka gēmetni, «skatoties pēc politikas». Tas ir, vispirms ņem vērā tās vai citas parādības sociālā politiskā būtību un atsedz to, kas ir tipisks no proletariskās ideoloģijas viedokļa. Atrisinādams tipiskuma problēmu kā politisku problēmu, Maļakovskis jaunus vēsturiskos apstākļus padziļināja Sčedrina — dižā novatora — tradīcijas tieši politiskās satīras novadā.

Maļakovskis savos satīriskajos darbos centies dot vispirms negatīvās parādības politisko novērtējumu. Lūk, tāpēc mietpilsoniskā sadzīve ir «briesmīgāka par Vrangeli» («Par drapki», 1921. g.), bet dzejoli «Trīs baltgvardu kustības» (1921. g.) Maļakovskis apgalvo, ka bezrupība, nedisciplinētība, birokratisms ir jaunāks par baltgvardiem un ka «padomju birokrāt, salīdzinot ar cara birokrātu, ir simtkārt pretīgāks».

Novērtējums, ko devis V. I. Leņins par dzejnieka teicamo satīrisko dzejoli «Aizsardzības» (1922. g.), palīdz tikt skaidrībā par to galveno, kas padarīja Maļakovska satīru tik asu un iedarbīgu. Savā atsauksmē par šo dzejoli V. I. Leņins īpaši uzsvēra tā politisko mērķniecību. Maļakovska dzejolis uzrakstīts par «politisku tematu», tajā sēzu kņada izsmietā no politiskā pilnīgi pārlāzām pozīcijām. Dzejolis sagādāja Vladimiram Iljičam prieku no «politiskā viedokļa».

Proletariāta dižā vadnāja dotais augstais novērtējums iedvesmoja dzejnieku radīt asus atmāskotājus darbus. Bet tezes par nepieciešamību «saprātīgi un bezpilnīgi» atklāt trūkumus mūsu dzīvē, kas izteiktas šajā pašā V. I. Leņina runā, palīdzēja Maļakovskim galīgi nostiprināt kā mūsu padomju laika dižam satīriķim.

V. I. Leņins norādīja, ka, lai gan Krievija jau ir izdarījusi trīs revolū-

cijas, tomēr vēl nav izskaustas pagātnes paliekas zemnieku, strādnieku un pat zināmas komunistu daļas apziņā. «Veicams Obligāts ir palicis un viņu vajag ilgi mazgāt, tīrīt, kulkstīt un pērt, lai iznāktu kaut kas jēdzīgs. Šajā ziņā mums uz savu stāvokli jāraugās bez jebkādam iluzijām».

Nevis mīrināt sevi ar iluzijām, lai arī cik lieli būtu mūsu panākumi, nevis nodarboties ar īstenības laķēšanu, bet drosmīgi atsegti trūkumus, teikt patiesību, lai arī cik rūgta tā būtu — to pastāvīgi mācīja un māca Komunistiskā partija.

Maļakovskim — satīriķim šie partijas norādījumi bija vadošie, virzošie. Dzejoli «Uzskaitē katrs nieciņš» (1924. g.) dzejnieks aicina apvaldīt «jūsmas svaidsmeļus». Pat tādu dzejoli kā «Pirmā Maļaja apsveikums» (1926. g.), kur bija «milzu izaugsmes liecības», Maļakovskis bāzīn piebāza ar faktiem, kas iegūti cīņā pret «pārārumu un trūkumu kolekciju». Dzejnieks tajā nosoda kukulnēmējus, darba kavētājus, izšķērdētājus.

Maļakovskis redzēja jaunās republikas grandiozos sasniegumus, taču viņš saprata, ka, jo lielāki ir mūsu sasniegumi, jo hīknāka ir ienaidnieka pretestība. Tāpēc jāsaasina uzmanība pret negativitātes parādībām, nesaudzīgi jāizdeldē tās.

Dzejoli «Drūmais par humoristiem» (1929. g.), ar rūgtumu atzīmēdams, ka pašreizējā laikmeta satīriķis «kļuvis sekāks un pazudējis zobus», Maļakovskis aicināja padomju māksliniekus sekot Sčedrina dižajam tradīcijām. Pats Maļakovskis pārņēma no Sčedrina drosmīgu hiperbolizāciju un groteskumu, centienus radīt spilgtus, par sugas vārdiem kļūstošus satīriskus tipus, dziļu interesi par satīras teoretisko pamatprincipu izvirzīšanu un risināšanu. Dzejnieks radoši izmantoja savā darbā arī Sčedrina daļrādes sasniegumus (tēlus, zīmīgus teicienus u. tml.).

Ievērojamo legulidjumu padomju satīras attīstībā devis Demjans Bedņijs. Tādi dzejnieka dzeju un fabulu cikli kā «Tūkstoš un pirmais Derunovs», «Sādzīves kropļības», «Tautas ienaidnieki», «Iznīdētāji», lielā satīriskā poema «Kolchoz» «Sarkanais kaktis» vēstīti cīņā pret šķiras ienaidniekiem, cīņā pret buržuāziskās morāles izpausmēm sadzīvē, pret birokratismu, partijas biedru uzpūtību, mantrāusību u. tml. Radīdams satīriskus tēlus, Demjans Bedņijs centās atspoguļot «nevis vienkāršo personīgo sadzīves» jaunumu, bet gan, kā viņš pats rakstīja, «kaut ko svešu tipisku».

«Desmit fabulu kronika ar diviem epilogiem» — «Tūkstoš un pirmais Derunovs» Demjans Bedņijs ar Sčedrina satīriskā patosu atmāskoja «nepa» laikā atdzīvojušos tīrģoņus un izteica stingru, nesatricināmu pārliecību, ka padomju vara tos visus drīz savaldīs.

Dzejnieks aicināja nesaudzīgi «ravēt» ārā visu, kas var samaltāt, padarīt netīrus jaunā, progresīvā asmus. Ar savu satīru D. Bedņijs sekmēja šā jaunā nostiprināšanos.

A. Bezimenska satīriskajām lūgām «Sāviens» un «Mūsu dzīves diena» savā laikā bija ievērojama nozīme cīņā pret tautas ienaidniekiem, kaltiekiem, birokratiem. J. V. Staļins 1929. gadā deva augstu novērtējumu šim lūgām, norādot, ka tās «var uzskatīt par revolucionārās proletariskās mākslas paraugiem mūsu laikam».

Lugu «Sāviens» un «Mūsu dzīves diena» galvenā vērtība, pēc J. V. Staļina vārdiem, bija meklējama «jautājuma saasinājumā attiecībā uz mūsu aparata trūkumiem un dziļajā ticībā iespējai izlabot šos trūkumus».

II

Taču Gorkija un Maļakovska lieliskās satīras tradīcijas nav pienācīgi turpinātas un attīstītas pārējo, it īpaši vēlākā laikā, padomju rakstnieku darbos. Satīra — šis ass ierocis cīņā par visu jauno un progresīvo — bija un palika literatūras visvājākā nozare. Kritiķi un literatūras zinātnieki nevis sekmēja satīras dažādo žanru attīstību, bet gan izdomāja «teorijas», kurās satīrai nebija vietas. Bēdīgi slavenā bezkonfliktu «teorija» grāva pašus padomju satīras pamatus, dezorientēja rakstniekus, prasot, lai viņi notēlotu mūsu tautas dzīvi vienpusīgi, salkanos, rožainos toņos.

Sī teorija liecināja, ka tās sludinātāji un aizstāvji pilnīgi sarāvuši saltes ar krievu klasiskās literatūras un padomju literatūras labākajām tradīcijām. Daži «teoretiki» neizprata, kāda bijusi satīras būtība pagātnē, un iztulkoja to

Drosmīgāk attīstīt padomju satīru

LEONIDS JERSOVS,
filoloģijas zinātņu kandidāts

vienīgi kā «nollegumu», kaut gan arī toreiz tai ne mazākā mērā ir bijis raksturīgs visa jaunā un progresīvā apliecinājums, aizstāvēšana un nostiprināšana. Viņi noklusēja vai centās mazināt nozīmi, kāda bijusi Gorkijam un Maļakovskim, kuri turpinājuši un izkopuši padomju sabiedrības apstākļos krievu satīras labākās tradīcijas, tiekušies sasniegt nesaudzīgu patiesīgu, satīrisku tēlu tipiskumu un saasinātību, smieklīgu milzīgo atmāskojošo spēku, likuši satīrai kalpot partijas un socialistiskās valsts interesēm.

Dzīves tiešamība liecina, ka jaunais, progresīvais attīstās pastāvīgā cīņā ar atmirstošo. Tieši tāpēc, runājot par pozitīvajiem pamatiem, nedrīkst aizmirst tiem pretim stāvošos vecās pasaules spēkus, kas galu galā ir lemti bojā ejai, bet nevēlas brīvprātīgi aiziet no arenas.

Bezkonfliktu «teoretiku» saviem spriedumiem lika pamatā maldīgus, apļamus, politiski kaltīgus pieņēmumus. Tie atbrūvoja tautu, noturināja modrību. Balstoties uz to, ka mūsu zemē uzvarējis socialisms un nodibinājies sabiedrības morāli politiskā vienotība, minētie «teoretiki» izdarīja antimarksisiskus secinājumus, ka pie mums vairs neesot jaunā cīņas pret veco, progresīvā cīņas pret sastingušo, atpalcīgo, ka padomju īstenībā it kā neesot pretrunu.

Te jāņem vērā, ka konfliktu raksturs mūsu sabiedrībā pašos pamatos mainījies. Agrāk konfliktis izvērsās starp darba tautu un tai naidīgo sabiedrisko iekārtu, starp ekspluatētājiem darbaļaudīm un ekspluatatoru valsti. Dabiski, ka vispirms jau pēdējā kļūva par progresīvo rakstnieku satīras objektu.

Turpretim tagad mūsu zemē stāvoklis ir radikāli mainījies. «Mūsu padomju sabiedrībā, — norādīja G. M. Maļenkovs, — nav un nevar būt šķiriskās bāzes buržuāziskās ideoloģijas kundzībai». Mūsu zemē uzvarējis patiesais humanisms, partija un valsts atbalsta visu jauno, progresīvo, kas nāk par labu padomju cilvēkam. Bet ir vēl palikuši laudis, kas saindēti ar pagātnes paliekām, mums svešu uzskatu padevēji, kas rīkojas un izturas saskaņā ar šiem uzskatiem, t. i., traucē mūsu virzīšanos uz priekšu, kaltē mums. Palicis kapitalistiskais ielēkums, kas var samaltāt un saindēt arī veselos. Lūk, šajā virzienā tad arī jāvērsas satīras asmenim.

Padomju satīras teoretiskais pamats ir Komunistiskās partijas mācība par kritiku un paškritiku kā padomju sabiedrības virzītāju spēku.

Vēstulē M. Gorkijam J. V. Staļins norādīja: «Mēs nevaram bez paškritikas. Nekādā ziņā nevaram. Aleksej Maksimovič. Bez tās nav novēršams sastingums, aparata trūdēšana, birokratisma pastiprināšanās, strādnieku šķiras radošās rosmes aizkavēšana».

Taču mums vajadzīga ne jau kura katra paškritika. J. V. Staļins rakstā «Pret paškritikas lozunga vulgarizāciju» māca, ka mūsu komunistiskās paškritikas mērķis ir «ieviešot partijā, padarīt spēcīgu Padomju varu, uzlabot mūsu celtniecību, nostiprināt mūsu saimnieciskos kadrus, apbrūnot strādnieku šķiru».

Arī satīrai jāizvirza sev tādi paši mērķi un jācenšas realizēt tos.

Komunistiskās partijas aicinājums «Mums vajadzīgi padomju Gogoli un Sčedrini» jāsaprot kā prasība mūsu rakstniekiem līdzās pirmindnieku, padomju īstenības un literatūras pozitīvu varoņu tipiskiem tēliem radīt atpalcīgu, kā arī ieleklīgu, divkosīgu jauzī tipiskus tēlus un dot ar tiem visam negatīvajam iznīcinošus triecienus, tikpat nesaudzīgi, kā to darījuši lieli krievu satīriķi.

Negatīvais padomju sabiedrības apstākļos nav masveida parādība. Bet tas nenozīmē, ka padomju māksliniekiem, kā to līdz šim mēdza apgalvot kritiķi skolasti, nav jārada satīriski tipi. Sie kritiķi neparko negribēja saprast, ka tipizēt negatīvo nebūt nenozīmē idealizēt veco, savu laiku pārdzīvojušo, bet gan gluži otrādi — tas nozīmē dot asu ieroci tautai, palīdzēt tai atklāt, zem kādas maskas šis vecais, savu laiku pārdzīvojušais slēpjas, un iznīdēt visu, kas traucē virzīšanos uz priekšu.

Padomju vārda māksliniekiem ir zināmi sasniegumi satīras laukā.

A. Korneičuks Lielā Tēvijas kara pirmajā gadā uzrakstīja lugu «Fronte», kurā ir ar lielu spēku veldoti satīriski tipi — cilvēki, kas kļuvuši iedomīgi un augstprātīgi, cilvēki, kas atpalikuši no dzīves aizvien augošajām prasībām. «Pravda» jau 1942. gadā atzīmēja šīs satīriskās lugas augsto māksliniecisko vērtību un milzīgo audzinošo nozīmi.

Pēckara laikā A. Korneičuks uzrakstījis teicamu komediju «Irbenāju birztaļa», kurā līdzās padomju cilvēku pozitīvajiem tēliem ar hiperbolas palīdzību radīts aušīgās, muļķīgās, nenozīmīgās un būtībā mums pat kaltīgās Agas Ščukas satīriskais tēls.

S. Maščaka, A. Bezimenska dzejoļos, S. Michalkova fabulās izsmietas un asi nokritizētas mūsu dzīves negatīvās parādības.

Tādās komedijās kā S. Michalkova «Vēži», N. Virtas «Pompejeva boja eja» un vairākās citās izdarīts mēģinājums ar dramatisks satīras līdzekļiem cīnīties pret birokratiem, līdējiem, blēžiem, mēģināts apkarot, izdeldēt kapitalisma paliekas cilvēku apziņā. Taču satīriskās atmāskošanas temats šajos darbos risināts ne visai dziļi. Sajās lūgās ir daudz nejausa, pavirša, tāda, bez kā varētu it labi iztikt. Negatīvo personāžu nelāgās īpašības un netikumi nav parādīti ar pilnu spēku kā sociālā bīstamas parādības. Šo lugu autori bieži vien aprobežojušies ar jautru, labirdīgu humoru tur, kur būtu vajadzējis dūsmīgi šausstīt un atmāskot.

S. Michalkova cenšas izsmiet ne tikai birokrātu un snauduli Lopouchovu, bet arī lopouchovismu vispār. Tomēr tas viņam īsti nav izdevies. Lopouchovs vāji parādīts kā sociāls tips, viss viņa rīcības atmāskošanas tonis ir paseklis, zināmā mērā vadoņvijas garā. Nav saņemts nepieciešamais patoss blēža un krāpnieka. Leņska satīriskajā atmāskojumā. Nepavisam nesaskan ar šā rūdītā nelieša garīgo seju viņa uzvars, kas aizgūts no visiem labi pazīstamā liriskā varoņa. Autors ar to gan grib pateikt, ka aferists izraudzījies uzvarēt «pats», lai noslēptu savu pagātni, taču skatītajam vai lasītajam nav par to nekādas daļas.

Satīrā jau pašam vārdam vai uzvārdam jāsekme kaut kādu svarīgu, būtisku rakstura lezījumu atklāšana, bet nevis jānonāk pretrunā ar tām. Tā nav vis tikāl klasiskās satīras tradīcija, bet gan vispār viena no tās specifiskās prasībām.

Latviešu tautas daļrādē un arī latviešu klasiskajā literatūrā ir lieliski satīras paraugi.

«Tautas dziesmās un pasākās dzēlīgi izsmieti muiznieki, mācītāji, budži. Tādās pasākās kā, piemēram, «Par čiku», «Kā kungs kumeļu perēja» u. c., darba tautas apspēdēji un verdzinātāji attēloti satīriskās krāsās. Smejoties par sūngiem, tauta pauda savu morālo pārākumu, savu ticību patiesības uzvarai».

Spilgti satīriski darbi atrodami jaunlatviešu laikraksta «Pēterburgas Avīzes» pielikumā «Dzirksteles». So pielikumu, kā zināms, izdeva pēc Kuročkina «Iskras» parauga.

Par vienu no labākajiem satīriskajiem romāniem latviešu literatūrā dibināti uzskata brāju Kaudzīšu «Mēriņi laukus». Atsevišķi šā romāna personāži, piemēram, Svauksts, Kečis, Pietuka Krustīns kļuvuši par sugas vārdiem. Tauta ar tiem apzīmē cilvēkus, kuros vispilgtāk izpaudušās šo literāro tēlu negatīvās īpašības.

Ļoti spilgti satīriskais strāvājums iezīmējies pirmā latviešu revolucionārā dzejnieka E. Veldenbauma daļrādē. Un tam nebūt nav gadījuma raksturs: satīra viņam bija ass ierocis cīņā pret latviešu tautas ienaidniekiem. Sevišķi nīkni un nesaudzīgi viņa satīriskās bulas ķēra izvirtušos baznīcas kalpus — mācītājus. Dzejnieks norāva viņiem ārkārtīgās dievbijības ieleklīgo masku, parādīja viņus kā darba tautas apspēdēju ideoloģiskos sulatņus: «Un cietnīvēs zaglis teiks sprediķus: tik pacieties, debesis labāki būs». Veldenbauma satīras galvenais ierocis bija sarkastisks izsmieklis, kas ne tikvien vērsās pret pirmsrevolūcijas pagātnes atsevišķiem trūkumiem, bet grāva pašus ekspluatācijas iekārtas pamatus.

Lielais latviešu dzejnieks Jānis Raiņis devis ievērojamo legulidjumu satīrā. Visā viņa daļrādē, sākot ar XIX gadsimta astoņdesmitajiem gadiem un beidzot ar pēdējiem mūža gadiem, neizdūda patvaldības un kapitalisma satīriskās atmāskošanas temati. Tie nebeidza skanēt ne Raiņa dzejās, ne

lūgās. Viņa ievērojamais satīriskais dramaturģiskais darbs «Pusideālists» illeklī atmasko latviešu buržuāzisko nacionālistu ideoloģiju. Daudzās satīriskos dzejoļos parādīti apspēdēji šķiras sociālā «tikumi». Piemēram, dzejoli «Labdaris»:

Bagāts viņš, bet mīkstu sirdi,
Dzird par grūtdienišu raudām.
Tūdaļ kabatā bāž roku,
Izvelk savu nēzdoziņu.

Bagātīgi pārstāvēts satīriskais elements latviešu realistiskās literatūras klasiķa R. Blaumaņa daļrādē (satīriskajos dzejoļos, fejetonos).

V. Pludoga poemā «Uz saulaino tāli» sniegts dzēlīgs, dziļu dusmu pilns mietpilsoniskuma un kārtas aizspriedumu atmākojums:

Nelidot augstāk par vistu kāts laktu,
Turēt vienmēr siltu savu dējamo kaktu

Un par katru olu jaundētu
Piekladināt pītnu visu kaimiņu sētu.

Latviešu prozas un dramaturģijas klasiķa Andreja Upīša daļrādē ietvertas un attīstītas tālāk satīras labākās tradīcijas. Andrejs Upīts, nostājies revolucionārā proletariāta pozīcijās, šausstīja buržuāziju, tās algotņus dekadentus, strādnieku šķiras nodevējus un pārējos ekspluatatoru ideoloģiskos dienderus. Viņš ražēni darbojās dažādos satīras žanros. Tā, piemēram, Upīts ir radījis lieliskus satīriskās komedijas, satīriskā romāna un noveles paraugus. Ar apbrīnojamu meistarību Upīts līcis lietā satīrisko izsmieklī kā ieroci buržuāzisko rakstnieku dekadentu daļrādes analīzē vēltito kritisko rakstu sērijā «Ar usņu duramos». Ar vienu trāpīgi atrastu apzīmējumu — «skanīgs tukšums» — viņš izteiksmīgi apzīmojis reakcionārās buržuāziskās literatūras gara nabadzību un neauglību.

Padomju Latvijas rakstniekiem ir svarīgs uzdevums: viņiem radoši jāapguš vis labākais, kas ir atrodams latviešu tautas daļrādes un literatūras bagātīgajās satīriskajās tradīcijās.

Labākie satīras paraugi latviešu padomju literatūrā ir satīriskie personāži Andreja Upīša romānos «Zaļā zeme» un «Plaša mākonis», Viļa Lača romānos «Vētra» un «Uz jauno krastu», Annas Sekses romānos «Pret kalnu» un «Dzirksteles nakts», kā arī Arvida Grigula lūgās. Labus satīriskus dzejoļus devuši Valdis Lukss un Mirdza Kempe.

Tomēr visumā satīra latviešu mūsdienā padomju literatūrā pārstāvēta visai vāji. Tam liecība ir kaut vai tas, ka, lai gan ir atsevišķi satīriski personāži romānos un lūgās, taču svarīgāko satīras žanru — satīriskās komedijas, pamfleta, fabulas jaunrades laukā darīts vēl ir pārāk maz.

IV

Padomju mākslinieciskā satīra visu atpalcē no prasībām, ko šim kaujinieciskajam literatūras žanram izvirza partija un padomju tauta. Pat mūsu labākajā satīras un humora izdevumā — žurnālā «Krokodils» ļoti bieži publicē materiālus, kuru autori pavisam seklī atseguši procesus, kas norisinās mūsu dzīvē, nav papūlējušies atrast, atklāt un pienāgļot pie kauna staba lielākos jaunumus un kaltus mūsu dzīvē.

Mūsu satīriķi bieži aizmirst Sčedrina tradīciju dižā turpinātāja un izkoptāja — V. Maļakovska novēlējumu: «Izker lielas vēdzeles!»

Sekot klasiskās satīras labākajām tradīcijām nenozīmē aprobežoties ar tās tēlu, motīvu, sižeta un kompozīcijas pagāmienu izmantošanu. Pirmām kārtām tas nozīmē ar Gogolim un Sčedrinam tik raksturīgo bezballību drosmīgi pateikt patiesību, lai arī cik rūgta tā būtu, radīt tipiskus satīriskus tēlus, ar smiekliem atmāskot un bargi nosodīt negatīvās parādības, parādot to īsto būtību, to iekšējo nepamatotību salīdzinājumā ar jauno un progresīvo.

Satīra socialistiskās sabiedrības apstākļos, gluži tāpat kā agrāk — pagātnes dižo satīriku daļrādē, — ir kaujiniecisks un ļoti iedarbīgs ierocis pret visu, kas pārdzīvojis savu laiku, bet vēl sakņojas dzīvē, dažkārt pat ļoti sīkti turēdams. Padomju rakstnieku uzdevums ir mācīties no Gogoļa un Sčedrina izdeldināt mūsu dzīvē visu jauno, visu satrukojošo un sastingušo, visu to, kas kavē kustību uz priekšu, uz komunismu.

Nav šaubu, ka Latvijas PSR literatūras un mākslas darbinieki, partijas XIX kongresa vēsturisko lēmumu iedvesmoti, godam veiks šo grūto, bet cildeno un patriotiski uzdevumu un dos savu legulidjumu padomju satīras attīstībā.

Lasītāju vēstules

Par dažiem trūkumiem mūsu bibliografijā

Zinātniekam, literātam, bibliotēkai darbiniekam, katram grāmatas draugam savā reizē lieti noder bibliografijas pakalpojumi. Taču ne vienmēr šos pakalpojumus mūsu bibliografija var sniegt.

Minēsim, piemēram, periodikas izdevumu bibliografiju. Sākot ar 1949. gadu, mūsu republikā iznāk «Zinātņu un avīžu rakstu kronika», bet par laiku līdz 1948. gadam, kad šī kronika vēl neiznāca, bibliografija ir tikai par 1944./45. gadu («Latvijas PSR periodikā iespēsto rakstu rādītājs»). Bibliografiskās rokasgrāmatas par 1946., 1947. un 1948. gadu publicētajiem materiāliem vēl arvien nav. Tās nav arī par 1940./41. gada periodiku un to periodiku, kas izdots latviešu valodā Lielā Tēvijas kara laikā evakuācijā.

Labāks stāvoklis ir grāmatu bibliografijā. Te mums par laiku no 1944. līdz 1948. gadam ir «Latvijas PSR iznākušo grāmatu rādītājs», bet, sākot ar 1949. gadu, iznāk «Preses kronika». Taču arī grāmatu bibliografijas nav kā par 1940./41. gadu, tā arī par evakuācijā izdotajām grāmatām, lai gan abi šie periodi ir ar ļoti lielu nozīmi tautas vēsturē. Nav izdota bibliografija arī par pagriešanos izdevumiem buržuāziskās Latvijas un vācu okupācijas laikā.

Blakus minētajiem Latvijas PSR Valsts bibliotēkas izdevumiem iznāk daudz Latvijas Valsts izdevniecības un Grāmatu tirdzniecības galvenā kantora izdotu bezmaksas katalogu. Lielā nozīme ir «Pasūtāmo grāmatu sarakstam», kas iznāk kopš 1950. gada un kurā sniegtas anotācijas kā par iznākušajām, tā arī par sagatavotajām esošajām grāmatām. Ar 1953. gadu šo sarakstu izdod nopēšamu kartīšu veidā, kālab to var ērti izmantot arī kā kartotēkas materiālu. Tomēr šā izdevuma metiens (3000) acīm redzot vēl ir par mazu, jo lauku rajonos saraksts tikai ar grūtībām dabūjams.

Otrs svarīgs bezmaksas izdevums ir «Grāmatu rādītājs». Par to nepieciešamas dažas piezīmes.

Pirmkārt, rādītāja izdošanā nav no-

teiktības. Sākumā rādītājs iznāca numurēts, pie kam katrs numurs aptvēra vairākus mēnešus. Pēc tam sāka izdot šādus rādītājus pa atsevišķiem gadiem. 1951. gadā pa pusgadiem, bet 1952. gadā pa gada ceturksņiem, pie kam par 4. ceturksni to vairs neizdeva, bet tā vietā iznāca rādītājs par visu gadu.

Otrkārt, «Grāmatu rādītāja» sastādītāji ne vienmēr veikusi savu darbu ar pienācīgo nopietnību. Kā lai citādi izskaidro tādas divainības, kas atrodas nupat iznākušajā «Grāmatu rādītājā 1952. gadam»? Lūk, dažādi piemēri. Brošūras, kas iznāk seriāli «Raksti literatūras vēsturei», ievietotas pie pedagogiskās literatūras vispār, lai gan no tām mācās vidusskolu skolēni un tāpēc tās bija ievietojamas apakšnodalījumā «Mācību grāmatas». Antīkas literatūras antoloģija, kurā reprezentēta romiešu dailliteratūra, iedalīta literatūras zinātnes nodalījumā, kamēr A. Grigūļa grāmatina par A. Upiti un rakstu krājums «Andreja Upiša 75 gadi», kur ir tikai literāri kritiski raksti, atrodas prozas nodalījumā. «Prozā» iekļauts arī vīncēllens «Mistera Higa portrets», «Jauno autoru almanahs» (kurā ir arī dzejas un lugas) un Stapislavskas «Sarunas» (grāmata par skatuves mākslu). Savādi arī, kāpēc dažas grāmatas (Lermontova «Mūsu laiku varonis», antoloģija «Latviešu padomju dzeja») ievietotas pie jaunatnes un bērnu literatūras. Jaunatnes un bērnu literatūras nodalījumā ir apakšnodalījums «Dzeja», kur reģistrētas tikai 2 grāmatas, kamēr virkne bērnu dzejas grāmatu atrodama vienīgi ārpus šā apakšnodalījuma (Cukovska, Dineres, Maršaka, Vilpa, Sauliņa, Sila, Ščipačova darbi). Arī alfabēts «Grāmatu rādītāja» ievērois tikai retumis. Vai var aizbildināties ar to, ka šis ir bezmaksas izdevums un tāpēc tajā var iespiest ko un kā patīk? Taču skaidrs, ka dezorientēt nedrīkst arī bez maksas un ka brāķis nav pieļaujams arī reklamā.

V. Alnis

Kas tas par uzrakstu?

Rīga, Jūmaras ielā 3, nesen parādījies lielam burtiem veidots uzraksts: «Automāšinu remontu profilaktika». Ko tas nozīmē? Ja būtu rakstīts par automāšinu profilaksi (nevis profilaktiku), būtu katram saprotami, bet uzraksta autori taču runā par remontu

profilaksi un vārdu «remontu» pat pasvītrotuši. Blakus ir uzraksts krievu valodā, bet ar citu saturu: «Automāšinu profilaktisko remontu punkts». Skaidri un saprotami. Kāpēc arī latviešu valodā nevarēja uzrakstīt tikpat skaidri?

A. Skuja

RAŽOŠANAS DARBS TEATRĪ

H. AVENS

Tāpat kā rūpniecībā ražošanas darba produkts ir kāds dzīvē nepieciešams priekšmets, tāpat kā celtniecības uzņēmuma darba produkts ir kāda ēka, tā teātra ražošanas darba produkts ir izrāde. Un tāpat kā rūpniecībā ražošanas pēdējais daži cehi, tā arī teātra izrādes veidošanā piedalās gan mākslinieciskais, mākslinieciski tehniskais, gan arī administratīvais personāls.

Kādi apstākļi tad nosaka labas izrādes izveidošanu?

Vispirms lūgus kvalitāte. Vislabākajiem aktieriem, režisoriem, dekoratoriem neizdosies panākt vērtīgu izrādi, strādājot ar vāji uzrakstītu lugu. Teatra repertuāra jautājums ir visvairākais teātra darbā. Domāju, ka visi teātru darbinieki ar vislielāko atzinību apsveic «Literaturnaja Gazeta» redakcijas rakstu «Novākt visus šķēršļus starp dramaturgu un teatru» un sagādā, ka pēc šī raksta radīsies visciešākā sadarbība starp rakstniekiem un teatru. Līdz šim mūsu teātra sadarbība ar autoriem bija nesistematiska, tā bija gadījuma raksturs.

Tiesī tādēļ nevarēja tikt izpildīta starp LPSR Valsts Akademiskā Dramas teatru un LPSR Valsts Operas un baleta teatru 1952. gadā noslēgtā sociālistiskās sacensības līguma saistība, kas prasīja «pletīkt vislielāko enerģiju, lai visdziļākā laikā uz abu teātru skatuves parādītos jauni tēlumi oriģināldarbā». Kā teātriem, tā arī tām izrādēm, kuras bija gēmušas repertuāra jautājumus savā aizbildniecībā, pietrūka vajadzīgās «vislielākās enerģijas». Rezultātā netika apmierinātas darba lauku neatlaidīgas prasības pēc jaunām oriģinālām, operām un baletiem.

Svarīga loma teātra ražošanas darbā ir labi pārdomātam un saskaņotiem darba plāniem, vispirms repertuāra plānam — mazākais pusgadam, tad ražošanas darba plānam gada ceturksnī un, beidzot, detalizētiem cehu darba plāniem. Vēl nesen viens otrs no mūsu teātru režisoriem un dekoratoriem

izturējās nevērtīgi pret stingri nosprausti darba plāniem. «Kā tad es varu zināt, kad man tā luga būs gatava?» — runāja režisori. Arī dekoratori nekad nevarēja pateikt, kad viņiem uznāks vajadzīgā «iedvesma». Tāpat teātru direktori bieži vien «nēmeceja» sastādīt stingri nospraustus plānus, vienmēr atradās un, jāsaka, arī vēl tagad atrodas dažādi «objektīvie apstākļi»: «Nevar zināt, vai teatrim izdosies dabūt atļauju izrādīt to vai citu lugu, un nezin vai autors būs līdz notektajam laikam savu lugu pabeidzis».

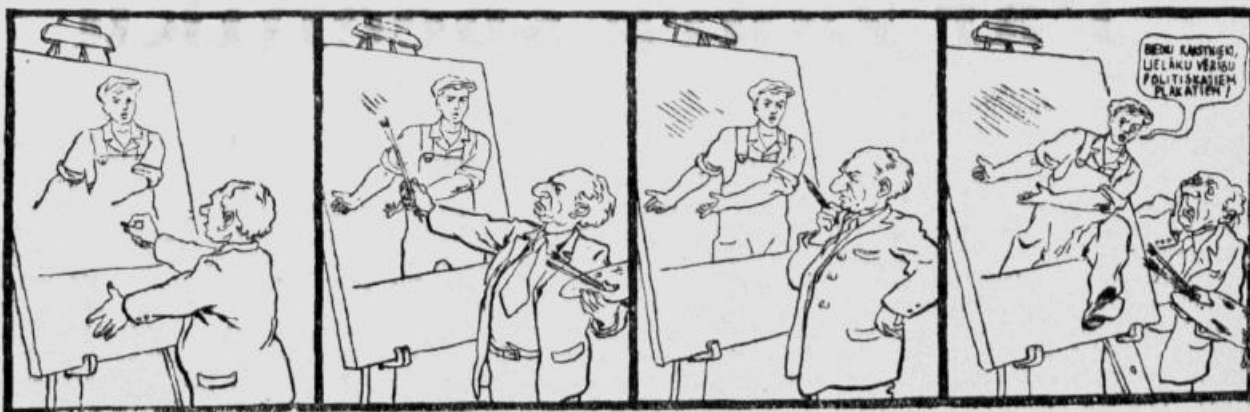
Detalizēts plāns dod iespēju izvērtēt no dažādiem nevēlamiem traucējumiem teātra darbā. Strādājot bez stingra plāna, var gadīties, un tas jau ne vienmēr reiz vien ir bijis, ka režisori saņem lūgus tikai iepriekšējā vakarā, kad jau otra rītā jāskatās mēģinājumi ar aktieriem, ka dekoratori lūgumi tiek nozīmēti tikai labu laiku pēc mēģinājumu uzsākšanas (lūgali «Mēnesis uz laukumi» LPSR Valsts Akademiskajā Dramas teatru 10 dienas pēc mēģinājumu uzsākšanas, lūgali «Revidents» tikai dažas dienas pirms darba sākuma). Tā izpauļē ārkārtīgi svarīgais un nepieciešamais inscenējuma priekšsagatavošanas posms. Režisoram nav skaidri pārdomātas lūgas ekspozīcijas, nav kopā ar dekoratoru saskaņota izrādes ārējā ietēra, nav kopā ar literāru dājas vadītāju izredģētas lūgas (lūgojums nav pārbaudīts), nav izdarīti vajadzīgie išinājumi utt. Cik daudz vērtīgi tiek izlietotas mēģinājumiem paredzētās stundas, izdarot lūgā nepieciešamos labojumus un išinājumus! Cik neproduktīvi šādos apstākļos ir mēģinājumi! Vēl svarīgi, lai lūgas eksponējuma un režisora darba plāns tiktu notēti un vispusīgi apspriests teātra mākslinieciskās padomes sēdēs. Bieži vien, kad lūga tuvojas izdošanai, atklājas, ka tā būs par garu, jāsvītro dažas ainas, kaut gan dekorācijas un

citas materiālas vērtības šim ainām ir izgatavotas — velti iztērēts materiāls un darbspēks, velti izšķiests aktieru darba stundu limits. Tā, inscenējot lugu «Otello», režisore V. Baluna nebija pāreizi apbrīnījusi izrādes ilgumu (pieņemšanas izrāde ilga 5 stundas), bija nepieciešams to išināt, vajadzēja atteikties no kādām ainām.

Labl izplānota darba paraugu šajā sezonā LPSR Valsts Akademiskajā Dramas teatru parādīja teātra, galvenais režisors A. Amtmanis-Briedītis, iestudējot P. Majarevskā lugu «Pirms vētras». Režisoram bija ļoti skaidri un mērķtiecīgi izstrādāts režijas darba plāns. Darba gaitā nekur nevajadzēja atkāpties no nospraustajām līnijām. Mēģinājumos viss paredzētais laiks tiks izmantots ļoti racionāli. Darbi cehos noritēja saskaņoti. Rezultātā teātris un skatītāji varēja būt apmierināti ar vērtīgu izrādi. To nevar teikt par tā paša režisora iestudēto lugu «Dzīvais mironis», kad gada beigās, lai izpildītu jauniešudējumu plānu, bija jāstrādā lielā steigā.

Pats svarīgākais izrādes sagatavošanas darbā ir mēģinājumi ar aktieriem. Saskaņā ar teātra gada ceturksņa plānu aktieru mēģinājumiem atvēlētais darba laiks tiek izteikts ar attiecīgu stundu skaitu katrai lugai. Aktieru un režisoru pienākums šo lūgali atvēlēto darba laiku izmantot vislietderīgāk. (Sajā stundu limitā nav iekskaitēti aktiera darbs pie lomas mājās.) Pa lielākal daļai aktieri un režisori savu laiku cenšas izmantot racionāli un plānvēdīgi. Taču ir gadījumi, kad režisori pārāk aizraujas ar kādu skatu un ainu, bet vēlāk atklājas, ka pārējām ainām attīcis pavisam maz laika. Sākas «sturmēšana», tiek prasīti papildus mēģinājumi, rodas tieksme pagarināt darba dienu. Sāda veida gadījums bija LPSR Valsts Akademiskajā Dramas teatru, iestudējot K. Goldoni lugu «Viesniece».

NEPARASTS NOTIKUMS MĀKSLINIEKA DARBNICĀ

Iecērējis uzziņēt politisko plakatu, mākslinieks apgaroti ķērās pie darba.

Plakats gatavs, bet tekstu nekā nevar izdomāt...

L. Samoilova zīm.

Fejetona vietā

KAS IR LĪBIS?

Namiņā Kandavās ielā 19 dzīvo Andrejs Jansons, kuru pazīstu vēl no pagriešanos laikiem. Tad viņš bija kurpnieks, strādāja pie uzņēmēja, nēmdams darbu mājās. Maizīti nopelnīja. Grūtajā bezdarba laikā vēl biedriem palīdzēja: vienam iedeva latu, citu pacienāja ar pusdienām. Bet apavus visiem, kam darba nebija, par brīvu salaboja. Ļoti saskaitās, ja ierunājās par atlīdzību.

Kad Latvijā iebūka hitlerieši, Jansons ar sievu un mazgadīgo dēlu atstāja namiņu Kandavās ielā, lai piedalītos padomju tautas kopīgajā cīņā. Jau Vaikā saņēmis šauteni, Jansons pagrieza tās stobru pret fašistiskajiem iebūvējiem. Tā viņš, jau tepat 50 gadu vecs, kļuva par Padomju Armijas karavīru.

Pie Ļeņingradas Andreju Jansonu kontuzēja. Viņš zaudēja dzirdi, kļuva frontes dienestam nederīgs. Jansons sāka strādāt kurpnieku arteļi Molotovas apgabalā, Sukuņā, no kurienes 1943. gadā aizvadīja uz fronti dēlu. Sieva jau kara sākumā bija saslimusi un mirusi. Pēc atgriešanās Rīgā Jansons kādu laiku vēl strādāja ierastajā arodā. Bet tad veselība pasliktinājās un nācas no darba atteikties.

Nesen, aizgājis viņu apciemot, uzziņā, ka Jansons dzīvo lielā trūkumā.

— Vai tad tu atkal nesāpē pensiiju? — es pajautāju. — Tev taču 1948. gadā agrāk piešķirto pensiiju atjaunoja! Vai tad sociālās nodrošināšanas nodaļā atkal kādam dokumentam nollis gada skaitlis, tāpat kā toreiz uz Sukuņas kurpnieku arteļa izdotās izziņas, kuras dē tu toreiz sastrīdējies ar pašu Ļeņina rajona izpildkomitejas

sociālās nodrošināšanas nodaļas vadītāju Lībi!

— Nu tur jau tas suns aprakts, — Andrejs pasmejas, — vēl tagad, pēc pieciem gadiem, viņš to nav aizmirsis. Vienmēr cenšas man sariebt, kur un kā vien varēdams. Visu laiku meklē legānstus, kā atņemt man pensiiju.

Andreja Jansona pensijas lieta ir sena vēsture. Pirmoreiz pensiiju viņam atpēma 1948. gadā, bet, kad Sociālās nodrošināšanas ministrija uz Jansona sūdzības pamata lietu rūpīgi izmeklēja un deva Lībi rīkojumu pensiiju atjaunot ar pārtraukšanas dienu, tas to izdarīja, kā saka, zobus sakodis. Veselus 11 mēnešus Lībis cīnījās, darija, ko varēja, bet taisnība bija Jansonam. Vajadzēja izpildīt ministrijas rīkojumu.

To sociālās nodrošināšanas nodaļas priekšnieks nevarēja aizmirst. Viņš gudroja un meklēja iemeslus, kā atkal varētu Jansonam pensiiju atraut. Un izdomāja arī!

Sā gada 6. janvārī sekoja Ļeņina rajona izpildkomitejas sociālās nodrošināšanas nodaļas pensiju komisijas atzinums: Andrejam Jansonam esot nepietiekošs darba stažs, trūkstot 3 mēneši.

Lībis priecās: — Redzi nu, ka man taisnība, nepienāks vis tev tā pensija! Vai es ne-teicu!

Andrejs Jansons aplamo lēmumu pārsūdzēja Sociālās nodrošināšanas ministrijā, kura deva Lībi rīkojumu pārklausināt lieciniekus. Soreiz Lībis apstāigāja lieciniekus mājās, cenzdams iegūt apmelojošas liecības, kas varētu Jansonu kompromitēt.

Kad šie triki neizdevās, sociālās nodrošināšanas nodaļas vadītājs nolēma tā: «Ja jau Jansonam pensija jāatjauno, tad es piespriedīšu to minimālāko!»

Ar biedru palīdzību Jansons sameklēja dokumentus par Lielā Tēvijas kara frontē pavadīto gadu. Iesniedza tos Sociālās nodrošināšanas ministrijā, kura lietu noskaidroja un deva Lībi otrreizēju rīkojumu atjaunot Jansonam pensiiju, sākot ar pārtraukšanas dienu. Tas bija šā gada 18. maijā. Tad Lībis ķērās pie pēdējā «knīfa»: viņš pieprasīja, lai Jansons iesniedz izziņu no pēdējās darba vietas — «Vojentorga» II nodaļas — par algas apmēru 1947. gadā, labi zināms, ka šī iestāde jau 1948. gadā likvidēta un nekādas izziņas vai dokumentus sadabūt no turienes vairs nav iespējams.

— Lūk, pagājis jau mēnesis no ministrijas rīkojuma, bet Lībis vēl aizvien meklē jaunus legānstus, kā novilcināt rīkojuma izpildi. Es dzīvoju uz dēla rēķina, kuram pašam ir liela gīmene. Pats saproti, kā tas var patikt, — tā Andrejs Jansons nobeidza savu skumjo stāstu.

Pēc dažām dienām atkal apciemāju Jansonu. Viņš tikko bija saņēmis naudas pārdevumu no Ļeņina rajona izpildkomitejas sociālās nodrošināšanas nodaļas. Bet prieki izrādījās ne visai lieli. Lībis tomēr bija savus draudus izpildījis: Andrejam Jansonam bija piešķirta minimālā pensija, nepilnā 50 procenti no tā, ko viņš bija saņēmis visu laiku kopš 1946. gada.

Un mēs ilgi ar draugu spriedām: Kas par vīru tad isti ir šis Lībis? Ne-jēga, birokrats vai vēl kaut kas cits?

E. Mežāre

Kas attiecas uz dekoratoru darbu, tad svarīgi, lai tiktu ievērots noteikums, ka pie darba uzsākšanas cehos nedrīkst stāties, iekams visi maketi un kostīmu zīmējumi attiecīgaj lūgal nav nodoti visā pilnībā. Praksē pierādījies, ka pretējā gadījumā nepieciešamās izmaiņas bieži vien izsauca ievērojamus materiālos zaudējumus. Laikā saņemti darba uzdevumi ražojošos cehos dod iespēju detalizēt cehu iekšējos plānus.

Ļoti atbildīgs darbs izrādes veidošanā veic skatuvi apkalpojošie cehi (skatuves mehāniskais un apgaismotājs). Cik nepatīkami aizskarts jūtas skatītājs, kad izrādē nav kārtīgi izbūvētas dekorācijas vai arī kad gaismas nav nostādītas precīzi. Skatītājiem tiešības jautāt, kāpēc, piemēram, dažās «Spītnieces savaldīšanas» izrādēs tika izgaismotas butaforisko zirgu kājas, bet ne aktieru sejas, kāpēc dažas frizūras izveidotas tik nekārtīgi. Skatuvi apkalpojošo cehu darbiniekiem ir vai nu pietrūcis vajadzīgās rūpības, vai arī melstāribas savā darbā.

Nez kāpēc ieviešies uzskats, ka par skatuves strādnieku var būt kurš katrs — bez jebkādam priekšizvērtēšanas skatuves tehnikā, vai arī, ka par apgaismotāju var būt ikviens, kas cik necik sajēdz no elektrības. Nē, skatuves strādnieka un apgaismotāja darbs ir ļoti atbildīgs un prasa īpašu šīs profesijas apgušanu. Seit nepieciešama liela uzmanība, precizitāte un dažreiz pat zibenīga veiklība un tēlcama skatuves tehnikas pazīšana. Ir vairāk kā nepieciešams, lai šo profesiju darbiniekus sagatavotu speciālās arodskolās.

Ļoti vērtīgu palīdzību teātru ražošanas darbā var sniegt socialistiskās sacensības izvēšana visā kolektīvā. LPSR Valsts Akademiskā Dramas teātra kolektīvs ar Vietējo komiteju priekšgalā, arvien saņemdamas partijas pirmorganizācijas atbalstu, nav taupījis pūli, lai socialistisko sacensību pa celtu augstākā līmenī, un centies veikt vislielāko un nopietnāko uzmanību tās organizēšanai. Rezultātā gūti ievērojami sasniegumi, kas devuši iespēju izrādes sagatavot un nodot termiņā

val pat ātrāk, nekā plānā paredzēts. Tā 1952. gadā no 9 jauniešudējumiem, patēloties socialistiskajai sacensībai, 5 izrādes varēja nodot pirms termiņa (starp tām «Pirms vētras», «Mašinka», «Revidents») un tikai 1 izrādē («Otello») aizkavējās.

Taču jāatzīst, ka tas pastāvīgais un rūpīgais, teātra kolektīva audzināšanā nepieciešamais darbs jaunu izrādes radīšanas pagēmtenu un metodu ieviešanā, kas attīstāms uz socialistiskās sacensības kā komunistiskās celtniecības galvenās metodes pamata, vēl nav pacelts vajadzīgajā līmenī. Tieši attiecībā uz jaunu darba pagēmtenu un metodu ieviešanu ražošanas darbā mūsu teatru ir nepildodami gausi.

Tas izpaužas tādā veidā, ka teatru neatrod vai arī negrib atrast iespēju stingri un neatlaidīgi pārbaudīt darba racionalizācijas priekšlikumus, sniegt racionalizatoriem visu iespējamo palīdzību un materiālo atbalstu. LPSR Valsts Akademiskajā Dramas teatru pēc skatuves mehāniskā ceha vadītāja b. Skaltkalna idejas tika ierīkots jauna veida mehānisms skatuves priekšskara ledarbināšanai. Šī ierīce atbrīvo vienu skatuves strādnieku vajadzīgākiem darbiem. Taču, lai b. Skaltkalnam piešķirtu godam nopelnīto premiju, neizdevās sameklēt vajadzīgos līdzekļus. Šai gadījumā ļoti pasīvi izturējās arī bijušā Mākslas lietu pārvalde un bijušā Mākslas darbinieku arodbiedrība.

Ļoti svarīgi, lai visos teātra cehos būtu labi kvalificēti kadri. Tāpēc kvalifikācijas celšanas jautājumam vērtāma visnopietnākā vērība.

Teatra administrācijas uzdevums — labi novadīt izrādi līdz skatītāju masām, gādāt, lai skatītāju zāle vienmēr būtu pārpildīta, lai uz teatru atnākušie ļaudis varētu justies ērti un patīkami.

Aktīvi piedaloties teātra ražošanas apspriedēs, uzklāusot tur izvirzītos priekšlikumus, ievērojot skatītāju konferencēs izteiktās domas un rūpīgi sekojot presē dotajiem norādījumiem, teatru izdošas savu ražošanas darbu pacelt arvien augstākā līmenī, sniegt arvien labākas un labākas izrādes.

Pārrunājam meistariības jautājumus

Par žanra specifiku

JANIS NIEDRE

Komunistiskās partijas XIX kongresa vēsturiskie lēmumi literatūras un mākslas darbiniekiem izvirzījuši lielu un atbildīgu uzdevumu — panākt jaunu, vēl lielāku un daudzpusīgāku mākslinieciskās jaunrades pacēlumu. Partijas XIX kongresa lēmumi prasa, lai rakstnieki savos darbos izskaustu pelējumu, bezideiskumu, neilstumu, lai viņi izkoptu augstu māksliniecisko meistarību, radītu lielus, mūsu dižās tautas cienīgus mākslas darbus, kuros būtu spilgti atsegta komunisma celājo cīņās rakstura īpašības. Kongresa lēmumu gaismā, sekojot mūsu Komunistiskās partijas vadsošajiem norādījumiem, rakstnieki cīnās par lielāku māksliniecisko meistarību, par trūkumu un kļūdu ātrāku pārvarēšanu.

Mākslas meistarības celšana vajadzīga it visiem literatūras veidojumiem. Apstājoties pie prozas sacerējumiem, mēs pašas būtiskākās daļiņas problēmas saistītas ar tēlu sistemu, ar pašu māksliniecisko tēlu veidošanu, ar darba kompozīciju, kas, protams, pilnībā jāapgūst ikvienam prozaiķim, jo nozīmīga ir arī literārā žanra specifika. Žanra specifika jautājums ir jo svarīgāks tālāk, ka ar žanru saistīta pati literārā darba kompozīcijas organizācija. Katra literārā žanra specifika vispusīga izpratne palīdz rakstniekam viņa amata meistarības celšanā.

Tā prozā, mēs zinām, pastāv romāna, garā stāsta, stāsta, noveles, pasakas, mākslinieciskā apraksta un fejetona žanri. Katrs no šiem žanriem prasa, lai daļiņas procesā rakstnieks pielietotu citādākus tēlošanas paņēmienus, citādāk veidotu sižetu un tēlus. Stāsts vai novele neatšķiras no romāna tikai ar saviem ārējiem apmēriem vien, tas ir — ar to, ka pirmajos visos notēlots, bet romānā plaši. (It kā no prozas sacerējuma kopējā satura trauka būtu atsmelta zināma daļa ar mazu, videju vai lielu karoti.) Tiklīdz romānā, kā stāstā, tā novelē, garajā stāstā un pasakā rakstnieks tikai tad sasniedz īsti spilgtu dzīves notēlojumu, tikai tad spējis izveidot pilnasinīgus raksturus, ja pilnībā pārvalda katra žanra kompozicionālās savdabības, katra žanra specifiku. Pretējā gadījumā var nonākt pie aizskaujamiem, kas jau iepriekš nolēmti neveiksmē, — pie mēģinājuma stāstā vai novelē ietvert to, kas iespējams tikai garajā stāstā vai arī romānā.

Tā latviešu padomju literatūras praksē ne vienreiz vien dzirdētas prasības, lai stāsta autors parādītu visu to, kas iespējams tikai garajā stāstā — vai pat romānā. Piemēram, A. Strauss («Karogs», 1952. g. 8. num.), aplūkojot A. Sakses īso stāstu «Intrigants», grib, lai autore stāstā aprakstītu galvenās personas — Kazbuka seju, ārieni (kaut gan iepriekšējā lappusē recenzents saka, ka Kazbuka raksturs diezgan veikli izveidots), lai būtu notēlota darbības norises vide, lai būtu izvērtēti tēlojums utt. Šā gada aprīlī kultūrizglītības iestāžu darbinieku organizētajā literārajā vakarā, apspriežot A. Grigūļa garo stāstu «Lepina iela deg spuldze», vairāki referenti pārmēta autoram stāsta «šaurību un vienpusību». Esot vajadzējis parādīt rajonu bibliotekaru darbu, protams, reizē izveidojot bibliotekāra tēlu, levest jaunu sižeta līniju, pārveidot visu sacerējuma kompozīciju utt. Citiem vārdiem izsakoties — referenti pieprasīja no stāsta to, ko rakstnieks varētu parādīt tikai krietnā apmēra romānā. Abos šajos gadījumos ir acīm redzama nerēķināšanās ar konkrēta prozas žanra specifiku, ar tā iespējamībām, ar kompozīcijas un tēlu sistēmas veidošanas noteikumiem.

Protams, padomju literatūrā, sociālistiskā realisma literatūrā, ir sveša žanru absolūta norobežošana, mākslīga «žanra iekāršana» teoretiski formulētos ietvaros. Padomju literatūrā, kā tas pasvītrots arī Padomju rakstnieku savienības statutos, cīnās par vispusīgu daļiņas «formu, stilu un žanru» attīstību atbilstoši katra rakstnieka individuālajai apdāvinātībai un viņa radošajam interesēm. Taču tai pašā laikā sociālistiskā realisma literatūras teorija un prakse prasa levērot katra žanra īpatnības un izmantot tās. Sociālistiskā realisma literatūrā nav pa ceļam ar nihilismu žanra specifiku, jo šāds nihilisms dibinās uz mākslas tēla degenerāciju. Taču literatūrā galvenais ir mākslinieciskais tēls, tikai tēlu sistēmā un caur atsevišķiem tēliem autors izteic savu iecerēto ideju, parāda cilvēkus «kā sabiedrisko attiecību kopumu», raksturo vidi un laikmetu. Gadījumā, ja ignorē žanra specifiku, tā kompozicionālās īpatnības, bals kļūst arī pats tēls.

Īsais stāsts raksturojas ar koncentrētu, noapaļotu sižetu, ar dinamisku vēstījumu, ar lakonisku tēlojumu, iezīmējot raksturus īsām, bet ļoti spilgtiem vārdiem. Īso stāstu veido gan uz atsevišķa notikuma, gan uz vesela cilvēka likteņstāsta, gan arī uz kādas dzīves epizodes vai citāda pamata, bet tikai ar vienu noteikumu: stāstam jāsaista lasītāja uzmanība, tam jābūt interesantam, dzīvi uzrakstītam. Sakarā ar to īsajam stāstam maz ko dod plaši vides notēlojumi, sīki personāžu apraksti, izplūduši dialogi (ja vien stāsts nebazējas galvenokārt uz atjautīgiem dialogiem). Un par visu vairāk jāievēro, lai neieviešas nevienmērība atsevišķu daļiņu ietīdājamā un pielietojamā, lai nebūtu pārāk izvērsti tēlojums, personu pārāk izplūdis raksturojums un vietumis neieviešas skopis protokollisms, lai detaļi nesamērības nekaltētu varoņa atsegumam. Daļēji ar šādām nesamērībām sastopamies A. Paegles stāstā «Kadri» («Zvaigzne», 1953. g. 8. num.). Stāsta autors nosauc vārdā un uzvārdā vairākus kolchozniekus un kolchozu darbiniekus, bet ne ar pušplēstu vārdu neraksturo tos. Minētās personas stāstā mēs neredzam darbojamies kā raksturus.

Evalda Vilka stāstā «Cilvēks piedzimis» («Karogs», 1953. g. 4. num.), ko pelnīti ierindojam kā vienu no labākajiem 1953. gadā publicētajiem īsajiem stāstiem, turpretim nav tāda personāža, kas tikal sauktos vārdā un uzvārdā, kas nebūtu individualizēti izvērsti kā tēls. Evalda Vilka stāstā redzam labi pārdomātu paņēmieni, kā veidot tēlus, kā pareizi organizēt tēlu sistēmu. Darba sākumā autors iepazīstina lasītāju ar sava stāsta varoņiem, īsi iezīmēdams katra vaibstus, bet dziļāka to iekšējā pasaule pakāpeniski atklājas tālākā stāsta sižeta risinājumā. Var teikt, ka šajā īsajā stāstā (kas, blakus minot, nav «pavisam īss») E. Vilks pareizi atrisinājis galveno prasību, ko rakstniekam izvirza īsā stāsta žanrs: saistošs vēstījums apvienots ar skopos, bet skaidros vilcienos izziņētiem varoņu portretiem.

Īsajam stāstam raksturīga liela izteiksmes līdzekļu ekonomija. Stāsta varoņi tikai tad kļūst īsti reļjefti, ja tos neaizēno nevienas nevajadzīgas sīkums. Te visam jāpakaļaujas galvenajam — idejas atsegumam ar tēlu palīdzību. Tos, kā jau sacīts, lasītājs iepazīst koncentrētā noraksturojumā (dažreiz pat bez kādiem biogrāfiskiem datiem), pat vienā darbības epizodā. Jāpiezīmē, ka mūsu īsais stāsts bieži cietis no tā, ka autori nav pārdomājuši izteiksmes līdzekļus un kompozīciju galveno tēlu raksturu atsegšanai.

Garais stāsts latviešu padomju literatūrā vēl nav atradis sekmīgu iedziļinājumu. Pagājušajā gadā «Zvaigzne» publicētais A. Grigūļa stāsts «Lepina iela deg spuldze» ir visai raksturīgs darbs šai žanrā. Garais stāsts atšķiras no īsā stāsta. Garais stāsts pieļauj izvērtētu sižetu, izvērtētu tēlu atsegumu, veļtjot atsevišķu personāžu parādīšanai plašāku aprakstu. Garajā stāstā pieļaujami plašāki dialogi, vides notēlojumi, iestarpinājumi. Tēlaini sīkumi, detaļas tam nēko jaunu nedara. Un tomēr garais stāsts nevar ietvert tādas blakus ekskursus laikmeta notikumu vēsturē, arī personāžu biogrāfijas, kādi nepieciešami romānam, kura galvenais uzdevums ir atstāt sava laikmeta jauzu dzīvi visā plašumā un daudzpusībā. A. Grigūļa stāsts «Lepina iela deg spuldze» tieši ir stāsts un nevis sašaurināts romāns. Samērā labi autoram izdevies izmantot garā stāsta žanra galvenās iespējamības. Koncentrējot visu vēribu vienam — galvenajam varonim, — autors maz pievērsas blakus personāžiem, kaut arī darbība dažkārt pārāk noslid sāpūs sižetiskajās līnijās, kas ir viens no šī stāsta trūkumiem. Jāvēlās, lai latviešu padomju prozā rastos vairāk «garo stāstu», kas autoram paver lielas radošas iespējas.

Vairākas tiešām labas, pat varētu teikt — klasiskas noveles latviešu padomju literatūrā uzrakstījuši A. Upīts un V. Lācis. Tajās labi izmantotas noveles žanra iespējas, kompozicionālās un tēlu veidošanas īpatnības. Noveles šīs īpatnības ir nelielos sacerējumos visas detaļas un epizodes visciešākā veidā saistītas ar sacerējuma galveno kodolu, jauzu sabiedriskās attiecības atsegas ar asu konfliktu notēlojumiem. Novele ir uzbūvēta īsi, koncentrēti.

Taču pēdējo divu gadu laikā, reizē

ar latviešu padomju prozas īsā žanra pavitumu, novārtā palikusi arī novele. Nav iespējama neviena jauna novele, kas kaut cik līdzinātos iepriekšējos gados sacerētajām. Šā žanra atpalicība, manuprāt, liecina par vāju dzīves pazīšanu, jo šis trūkums atņem rakstniekam iespēju saskatīt tādas konfliktus, caur kuriem raksturi savās sadursmēs atsedz sabiedrības attiecību nozīmīgās puses. Otrkārt, tas liecina par zināmu nevēribu amata mākslas apgūšanā, jo novele pieder pie visgrūtākajiem meistarveidojumiem prozā. Tieši novelē ikkatrs prozaiķis īsti parāda savu tehnisko veiklību, valodas konkrētību, vībi un tēlainību.

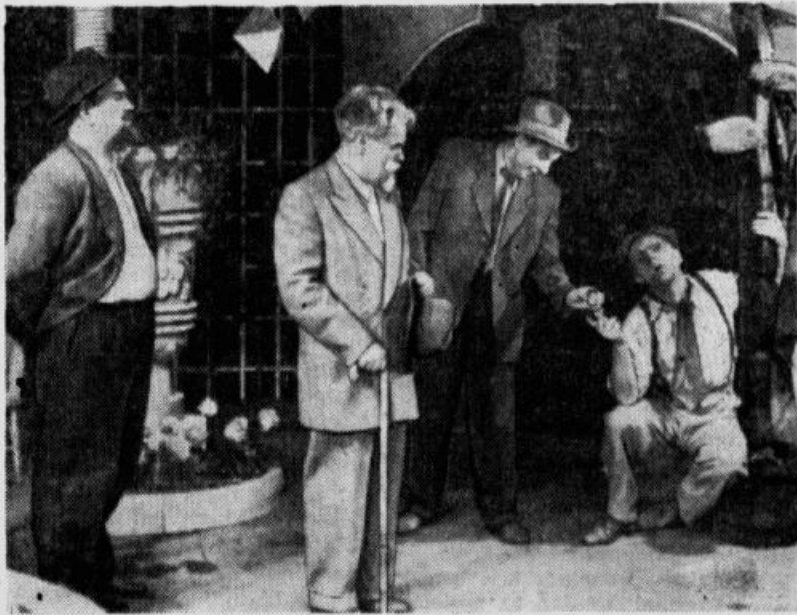
Vairāki latviešu padomju autori, kas strādā bērnu un jaunatnes literatūras laukā, spēruši pirmos soļus literārās pasakas nozarē. 1951. un 1952. gados žurnālā «Bērni» un laikrakstā «Pionieris» iespēstas vairākas rakstnieku sacerētās pasakas. Jauno lasītāju interese par tām gaiši liecina, ka šim prozas žanram ir nākotne. Un tas ir arī saprotami: pasakas visai pateicīgas audzināšanai satīrai. Ar pasaku tēliem var labi parādīt cilvēku negatīvās rakstura īpašības, viņu nolaidību, nebiedrisko mu. Pasakas labi noder sabiedrībai kaitīgu parādību atmakošanai un tiesāšanai. Pasakā birokrata, slīpka, krāpnieka, iedomības pārpemta tukšgalvja, lēprāša-ausaiņa spilgts tēls labi mobilizē bērnus un jauniešus uz cīņu pret tiem. Pasakai allaž raksturīgs alegorisms, tai milzīgas iespējas tēlu saasināšanā, hiperbolizēšanā, un tas padara pasaku tēlus dziļi iedarbīgus. Sižets pasakai vienmēr ļoti koncentrēts un noapaļots, pasaka vienmēr beidzas ar noteiktu secinājumu — tā saukto «morāli». Bet reizē ar to pasaka prasa, lai autors, kas strādā šim žanrā, rakstītu īsi, bez liekvārdības, dažkārt pat sakāmvārdos un parunās, lai viņš netiksmīnātos ar dažādiem atkāpumiem vēstījumā un tēlojumā. Arī pasakas tēli jāizmēģina maksimāli koncentrēti, lakoniski. Tālab pasakas nav pieņemamas pie «vieglajiem žanriem», kā dažkārt dzirdēts izsakoties. 1952. gadā žurnālā «Bērni» publicētas divas pasakas: V. Branka «Dusmīgais āzis» (10. num.) un Ed. Salenieka un M. Osites «Rauši» (11. num.) visumā var atzīt par izdevušāmies. Abām pasakām ir dzīva darbība, saasināti, hiperbolizēti tēli, ir pasakām raksturīgā koncentrētā valoda. Īpaši Ed. Salenieka un M. Osites pasakā vietumis eastopamies jau ar aforistisku valodu. Bet līdz šim iespēstās pasakas arī rāda, ka pasaku sacerētāji ne iekreiz pilnībā apzinās pasakas žanra īpatnības, ka viņi ignorē šā žanra specifiku. Bieži pasaku rakstītāji sajauc pasakas tēlojuma paņēmienus ar īsā prozas žanrā vispār izplatītajiem tēlainās valodas pielietojumiem. Piemēram, V. Branka pasakā pirmais teikums skan: «Āzis ganījās upmalā, ēda zāli, plūca kārklu lapas, trina ragus pret melnalkšņa stumbru un dusmojās». Vārds «melnalkšņa» jau tikpat kā neiederas pasakas lakoniskajā vēstījumā. Tam nav nekāda atbalsojuma arī turpmākajā vēstījumā. Pasakas, kas pēdējā laikā iesūtītas Itakstnieku savienībā atsauksmei un arī žurnālu redakcijām iespēšanai, rāda, ka tieši šai virzienā to autori pielaiž kļūdas un stipri pazemina savu sacerējumu māksliniecisko līmeni. Iesūtītajām pasakām ir izplūdis tēlojums, liekvārdība tēlu izziņējumā (tēlus raksturo garī, sīki aprakstoši un nevis aforistiski, kā īstajās pasakās). Iznākumā — pasaka sadrup, kļūst kompozicionāli čagana. Turklāt mūsu pasaku sacerētāji sajauc arī pasaku tēlu sistēmu: li-dzās realistiski veidotiem cilvēku un dzīvnieku tēliem noliek alegoriskus (runājošs žogs, filozofējošs vējš u. tml.) tēlus, kas neraksturo mūsdienu dzīves apstākļus, un līdz ar to kļūst neskaids pats pasakas sižets, un obligātā pasakas morāle sevi neattaisno. Piemēram, kādā pasakā «Cukurbumble-re» nabaga vīrs ar rūpīgu kopšanu pārvērš dzeltīgu nātru cukurbumbiere, kas ir redzama «pāri kalniem un jūrām», zem kuras zariem nostājas ēst augļus «daudz jauzu». Tamlīdzīgos gadījumos pasaka gandrīz nemaz neiedarbojas kā satirisks sacerējums, kamēr tieši pasakas satiriskajai iedarbības pusē pievērsama vislielākā uzmanība.

Labī apgūstot katra literārā žanra specifiku, labi pārzinot tā īpatnības kompozicionālajā tēlu veidošanā, mēs varēsim celt mūsu padomju literatūras līmeni. Labāka žanru apguve sekmēs arī cīņu pret pelēcību literatūrā, palīdzēs radīt spilgtus, mākslinieciski pilnvērtīgus tēlus.

Pirmizrādes republikas teatros

Dailes teātri pagājušā nedēļā notika A. Grigūļa jaunās komedijas «Profesors iekārtojas» pirmizrāde. Attēlā: skats no lugas 1. cēlona. No kreisās — A. Dūda (Smalkulis), J. Jurovs (Mazputniņš), L. Bērziņa (Kamila Vējroze) un A. Dimters (profesors Vējroze).

Akademiskais Dramas teātris iestudējis A. Jakobsona dramatisko satīru «Sargengēlis no Nebraskas». Attēlā: P. Cepurnieks (Zamuels Sunne), V. Silenieks (Gunars Hansens), K. Klētnieks (Ankers Ankersens) un K. Sebris (Teodors Trumens).

Jaunatnes teātris iestudējis Moljera komediju «Skapena nedarbi». Attēlā: V. Toporkova (1. zēns), A. Astrovs (Skapens) un A. Kovaļeva (2. zēns).

Skats no Ervē operetes «M-elle Nituš» inscenējuma Muzikālās komedijas teātri. Attēlā: H. Misiņš (Selestens Floridors) un D. Kupce (Deniza) V. Lavrentjeva uzp.

Viņiem nesamīt lielās cerības asnus!

«Dzimuši liela cerība», — teikts Vīspasaulē Miera Padomes aicinājumā tautām. Cerību mēdz salīdzināt ar asniem. Miljoniem vienkaršu cilvēku tuiznānām rokām kopī patiesi kupli šopavasara sazēlušī miera asni. Pamīņēžonā atjaunotas pamiera sarunas, panākta vienošanās kara gūstekņu repatriācijas jautājumā, pēc ilga pārtraukuma Berlīnē sastapās četri komendanti, vadoši valstsvīri austrumos un rietumos paziņoja, ka visas domstarpības var nokārtot savstarpēju sarunu ceļā.

Dzima liela cerība. Bet tas, kas iepriecina tautas, satrauca tautu ienaidniekus. Nemiera balss atskanēja Volstrīta un Ņujorkas biržā, tām atsaucās šakali Madridē un Talvanā, Bonnā un Seulā. Pēc miljonu pavēles kara bungas no jauna ribināja perkāme spādvu gangsteri, nevelksmīgi ģenerāļi, aukstā kara diplomāti diplomāti.

Ridzējs paziņoja, ka viņš netic nomierināšanas iespējai. Džons Fosters Dalless, aizstāvēdams «globālu atompolitiku», ierosināja pagarināt bruņošanās programmu uz nenoteiktu laiku. «Ja PSRS vistuvākajā laikā nepiekrīt Eizenhauera miera priekšlikumiem, — sacīja viņš, — mēs virzīsimies uz priekšu visās frontēs.» Bonnas kliķe pastiepdzās izteikt savu «nelokāmo apņemšanos bridināt Rietumus no katras vienošanās ar komunistiem», bet Li Sin Mans, pēkšņi (ajzdomīgā kārtā) atguvis patstāvību un zaudējis pēdējās mēra sajūtas atliekas, draudēja vispirms iesviest jūrā visus Indiešu karavīrus, kam saskaņā ar vienošanos būtu jālerodas Korejā. Un pēc tam «viens pats doties līdz Jalucjānai un, ja vajadzēs, arī tālāk».

Tiesa, Li Sin Mana murgi var izraisīt tikai ironisku smīnu. Bet, kā mēdz teikt, kur zirgs ar pakavu, tur vēzis ar knaibiem. Un par «zirga» nodomiem labi var spriest, pārskatīst pēdējā laika amerikāņu reakcionāro presi. Lūk, dažas spilgtas ilustrācijas.

Hensons Boldvins 3. aprīlī laikrakstā «New-York Times» rakstīja: «Sis pamiers (Korejā — Lit.) turpmāk novedīs pie sekām, kas daudz izdevīgākas komunistiem nekā mums... Pamiers varētu mūs pamudināt ievērotami samazināt kara izdevumus. Sekas tam būtu visas Lielās Savienības struktūras saīsināšana Eiropā.»

Jozeifs Haršs nesen avīzē «Christian Science Monitor», komentējot vienošanos kara gūstekņu repatriācijas jautājumā, rakstīja: «Mums visiem momentāli ietejās prātā — tas var nopietni kaitēt mūsu budžetam.»

Aprīlī žurnāla «Wall-Street Journal» slejās uzstājās kompanijas «Standard Oil of California» direktors R. J. Follioss. Neslēpdams savas bailes no miera, viņš paziņoja: «Ja mūsu zeme pēkšņi uzticētos Krievijai un pievienotos atbrūšanās programai, mūsu naftas rūpniecībai un visai ASV eko-

nomikai tas nozīmētu drausmīgu triecienu».

Komentāri, kā redzams, lieki.

Aprīlī un maijā Ņujorkas biržā strauji krita bruņošanās kompaniju akcijas. Jūnija sākumā notikušās Itālijas parlamenta vēlēšanas vēl vairāk satrauca aukstā kara politikas Vašingtonā. Cerčila, Pīrsona un Nerunās sakārtināja viņus. Meijera kabineta krišana un ilgstoša valdības krīze Francijā neuzlaboja kara kūrēju gara stāvokli. Angļu preses sajūsmas pilnīte raksti par «Jakovu Sverdlovu» un tās niknie uzbrukumi amerikāņu senatoram Makkartijam rādīja, ka Anglijas mērenākās aprindas patiesi vēlas saspīlējuma atslābumu. Pašā Amerikā 78 procenti no aptaujātiem pilsoņiem izteicās par nekāvejošu Eizenhauera, Cerčila un PSRS valdības galvas sastapšanos. Pār kara kurinātāju galvām savilkās «draudošā» miera mākoņi. Visā pasaulē ar nepacietību gaidīja vēsti par pamiera vienošanos Korejā. «Tagad uz spēles likti miljardi dolāru» — atzina «New-York Herald Tribune». Miljardieru miljardi...

Un tad... tad telegrafs atnesa ziņas par imperialistisko algotu avānturu Berlīnē, par Džuliusa un Eteles Rozenbergu nobēdēšanu Sing-Singas cietumā, par Li Sin Mana provokāciju.

Sazvērnēku centrā bija «nospiesta poga». Kara histerijas uzkušanai uz elektriskā krēsla sadedzināja divus nevainīgus amerikāņu patriotus; Berlīnes demokrātiskā sektora kvartālos ielauzās ar lāpām un granātām apbruņoti grautņi rikotāji; Dienvidkorejā, nekaunīgi pārkāpjot nule noslēgtās vienošanās burtu un garu, līdņmaniešu kliķe «atbrīvoja» desmitiem tūkstošu kara gūstekņu. Reakcija ar visu spēku centās samīt miera asnus.

Veltīgas pūles! Tautu alkas pēc miera nevar noslepkavot uz elektriskā krēsla. Tās nevar uzurpēt ar avānturām, nevar aplāpēt ar provokācijām. Pat angļu un franču labējie laikraksti raksta: «Nekas nedrīkst izjaukt gaidāmās lielvalstu sarunas!» Acīm redzot pārāk baltiem diegiem šūtas provokācijas, pārāk vēla ir tautu tieksme pēc satiecības!

Mēs dzīvojam laikā, kad nevienam vairs nav pa spēkam samīdīt krāšņi sadīgušos miera asnus — tik dziļi tie laidi saknes simtu miljonu vienkaršu cilvēku sirdīs.

Rozenbergu slepkavas neizbēgs tautu tiesai. Berlīnes puča rikotāji izgāzušies dažu stundu laikā. Vācu tauta tos vienprātīgi nosodījusi. Li Sin Mana provokācija tikai padziļinājusi pretrunas starp imperialistiskajām valstīm. Tās galīgais bankrots nenovēršams.

Miera cīnītājus nebiedē ne provokācijas, ne avānturas. Gluži otrādi. Pēdējo nedēļu notikumi tikai mudinās miera aizstāvjus vēl modrāk, enerģiskāk un neatlaidīgāk cīnīties par saviem cildenajiem mērķiem.

Literāts

GANGSTERISKA «ATBRIVOŠANA»

«Atbrīvotos» kara gūstekņus
Mans vervē savā armijā.

Li Sin
Fakts

S. Gūtmaga zīmējums

ROZENBERGU VĒSTULES

20. jūnijā visas pasaules demokrātiski noskaņotie cilvēki ar sāpēm un sašutumu uzzināja, ka Ņujorkā, Sing-Singas cietumā, uz elektriskā krēsla nogalināti Etele un Džulius Rozenbergi, kuriem amerikāņu tiesa, reakcijas spēku ietekmēta, bija piespriedusi nāves sodu sakarā ar melnīgu, rupji safabricētu apsūdzību «atomspiegošana».

Sā gada sākumā amerikāņu avīzē «Daily Worker» bija publicēti dažas nāvēnīku kameras rakstītas Eteles un Džuliusa Rozenbergu vēstules. Šo vēstulu teksts skaidri liecina par Rozenbergu nevainību neizdējamā apsūdzībā.

Publicējam šīs vēstules.

Džulius Rozenbergs — savam draugam

Dārgais Mi!

Man gribētos, lai šī vēstule kļūtu par sarunu starp mani un lasītāju, vienlaika, kas viņš vai viņa būtu; pie tās pašas reizes, dārgais draugs, paskaidrošu, kāpēc esmu nolēmis rakstīt jums.

Mūsu valdība ar sava federalā tiesneša Ivinga R. Kaufmana starpniecību pasludināja savu lēmumu pēc 45 dienām izpildīt man un manai sievai nāves sodu...

Diviem nevainīgiem cilvēkiem piespriedis nāves sodu politisku apsvērumu dēļ, pamatojoties uz nepatiesiem, safabricētiem «pierādījumiem», — tāda ir mūsu prāvas īpatnība. Gribu pakavēties pie atsevišķām detaļām. Vispirms jāpievērš uzmanība mums inkriminētās apsūdzības motīviem un mērķiem. Par tiem var spriest pēc apsūdzētāju rīcības un paziņojumiem, pēc to aprindu propagandas, kas teinteresētas, lai mūs notiesātu, un tikai tad — pēc liecinieku liecībām. Tās, izteiktas mutiski, bija vienīgais tiesas materials. Sis liecības ir nevarīgas, neautentiskas un nesakarīgas, tās dikteju histerija, ko radījis aukstais karš un pretkomunistiskie aizspriedumi, bet galvenais — tās ir tukšas. Pierādījumi bija nepietiekami, lai pat nodotu mūs tiesai, nemaz nerunājot par to, lai atzītu mūs par vainīgiem...

Ceru, ka jūs un jūsu lasītāji esat pazīstami ar mūsu pagātni, ar to, ko mums nācies pārdzīvot, un zināt, kaut

1. Laikrakstā «Daily Worker», kur šī vēstule publicēta, tās sāpēja pilnais vārds nav norādīts. (Red.)

Džulius Rozenbergs — savai sievai Etelei

Mana dārgā!

Vienkārt nespēju izteikt, kā mani atzudināja līdzjūtības apliecinājumi no daudzu mūsu jauniegūto brāļu un māsu pusēs. Nav šaubu, tautu mūsu zemē pārpēmis dziļš sašutums, un tā cīnīties par taisnību. Tas viss ir arī liecība tam, ka komitejai² izdevies iepazīstināt plašus ledzīvotāju slāņus ar lietas faktisko pusli.

Vēl svarīgāk ir tas, ka tauta, uztinājusi patiesību, sāk konkrēti darboties. Šī darbība daudzējādā ziņā sekmes pret mums vērstās propagandas neitralizāciju un radīs tādu sabiedrisku domu, ka mūsu lietu neapšaubāmi izskatīs, nostājoties pareizās juridiskās pozīcijās. Tagad, kad atmāskots pret mums izvirzītās apsūdzības melnīgs, ievērojami pieaugušas cerības uz mūsu lietas taisnīgu izskatīšanu.

Mana mīļā, būsim virsīgi — mēs

² Te domāta «Rozenbergu laulātā pāra aizstāvēšanas komiteja». (Red.)

Etele Rozenberga — savam vīram Džuliusam

Mans dārgais, mīļotais vīr!

Vai tu vari piedot man to, ka šorīt jutos tik briesmīgi nelaimīga? Lūdu tevi, mīļotais, atraksti man tūdaļ pat vēstuli un apliecinu man, ka tu saproti un ar simpatijām raugies uz manu cīņu, uz maniem pūlīņiem kļūt pašvaldīgai. Piepildi to ar mīlestības vārdiem un nesokopļies ar neparastiem izteiciem.

Es pati mīlu tevi tik stipri, ka nespēju atrast vārdus, kas patiesīgi izteiktu manu vēlēšanos dāvēt tev prieku, maigumu un uzticību. Es tikai te

nedaudz, par mums no tiesas prāvas pārskata materialiem un vēstulēm, kurās esam rakstījuši. Šādā gadījumā jums būs vieglāk saprast mūsu attieksmi pret visu notiekošo...

Runa ir par mieri, un tieši šis jautājums tagad jāapspriež sevišķi dziļi, lai parādītu, cik lieli ir draudi mīram un kur sakojas kara briesmas.

Kāds sakars tam visam ar mūsu tiesāšanu un nāves spriedumu?

Katrs, kas kādreiz mācījies vēsturi, zina, ka pirmais pasaules karš, otrais pasaules karš un trešā pasaules kara izcelšanās draudi nāk no viena un tā pašā avota. Sis avots ir finansu kapitāla kontrolēto starptautisko kartēļu pastāvēšana. Imperialisms, ko radījuši šie kartēļi, iedarbina ekonomiskos un politiskos spēkus kapitalistiskajās valstīs, spēkus, kas neizbēgami ved pie kara...

Tiesa gribēja, lai es atzītu sevi par vainīgu noziegumos, kurus neesmu izdarījis. Tiesa gribēja, lai es dotu nepatiesu liecību par nevainīgiem cilvēkiem, lai es atļautu sevi izmantot par pretpadomju un pretkomunistiskās propagandas ieroci aukstā kara histerijas uzkušanai...

Vienīgais lietiskais pierādījums, ko ieguvusi valdība, lai apsūdzētu mūs, bija cinka krūze ziedojumu vākšanai. So krūzi mēs it kā esot izlietojuši līdzekļu vākšanai, lai sniegtu palīdzību fašistiskā bēdes Franko nevainīgajiem upuriem.

Mēs atzīstam, ka esam pārliecināti anti fašisti.

Lai dzīvo brīvība! Džulius

taču neesam vienli. Daudzi godīgi vīrieši un sievietes, kas pārstāv visāžādākos ledzīvotāju slāņus, nopūlās, lai panāktu mūsu atbrīvošanu.

Un vēl es gribu cildināt tevi, mana sieva, par to, ka tu izturies, par tavu principālītāti un vienkaršo cilvēcisko cieņu amerikāņu māšu labāko tradīciju garā. Tu rādī laiku paraugu, kā amerikāņu sievietes drosmīgi cīnās par brīvības un taisnīguma tradicionālo mantojumu visiem. Tu esi gluži vienkārši brīnišķīga, mans prieks. Tev jāzina, ka mīlu tevi no visas sirds.

Kad esmu ar tevi kopā, viss liekas jauki; turpretim, kad esmu viens, viss apkārt kļūst tukšs. Bet visu laiku es domāju par tevi. Ar nepacietību gaidu lielo pamatīgo sarunu ar mūsu cīlenīgo aizstāvi. Bet pēc tam — manas māsas Līnas svētdienas apmeklējumu un papildinājumus.

Mīlu tevi.

Džulius

Etele

ŠONEDĒL

Igaunijas PSR Valsts Krievu Dramas teatra viesizrādes LPSR Valsts Krievu Dramas teatra telpās:

28. jūnijā, plkst. 13 — «Lai me pūķis», plkst. 20 — «Lai me pūķis».
29. jūnijā — «Ne vienmēr runcim krājuma pods», 30. jūnijā — «Anna Karenina», 1. jūlijā — «Talanti un pleiudzeji», 2. jūlijā — «Meistariene varit putrus», 3. jūlijā — «Ne vienmēr runcim krējuma pods», 4. jūlijā — «Irbenāju birztaļa». Izražu sākums plkst. 20.

Veļikije Luku Apgabala Dramas teatra viesizrādes Apgabala vīrsnieku nama telpās:

1. jūlijā — «Melnās jūras jūrnieki», 2. jūlijā — «Atjaunīgā mīlētāja», 3. jūlijā — «Lūzums», 4. jūlijā — «Atjaunīgā mīlētāja». Izražu sākums plkst. 20.

Sodien Kulturas un atpūtas parka Brīvdabas teatru plkst. 12 — Molotova rajona mākslinieciskās pašdarbības skates noslēguma koncerts, plkst. 19 — Dailes teatra viesizrāde «Divpadsmitā nakts»; Leļļu teatru plkst. 13 — «Meža artisti».

Dzintaros, Filharmonijas koncertzālē, estrādes vakars. Piedalās LPSR Valsts filharmonijas solisti un vīru vokālais kvartets. Sākums plkst. 21.

29. jūnijā Latvijas Padomju mākslinieku savienībā gleznotāju sekcijas sanāksme. Sākums plkst. 19.

30. jūnijā Latvijas Padomju mākslinieku savienībā jauno grafiķu sekcijas sanāksme. Sākums plkst. 19.

Apgabala vīrsnieku namā Moldavijas tautas deju ansambļa koncerts. Sākums plkst. 20.30.

1. jūlijā Latvijas Padomju mākslinieku savienībā tēlnieku sekcijas sanāksme. Sākums plkst. 17.

Dzintaros, Filharmonijas koncertzālē, Moldavijas tautas deju ansambļa koncerts. Sākums plkst. 21.

2. jūlijā Latvijas Padomju mākslinieku savienībā mākslas vēsturnieku sekcijas sanāksme. Sākums plkst. 19.

3. jūlijā Mākslas darbinieku namā tikšanās ar Igaunijas PSR Valsts Krievu Dramas teatra māksliniekiem. Sākums plkst. 14.30.

Latvijas Padomju mākslinieku savienībā grafiķu sekcijas sanāksme. Sākums plkst. 19.

Dzintaros, Filharmonijas koncertzālē, Igaunijas PSR Valsts Krievu Dramas teatra viesizrāde — «Lai me pūķis». Sākums plkst. 21.

4. jūlijā Dzintaros, Filharmonijas koncertzālē, vijolnieces Līdas Rubenes koncerts. Piedalās LPSR Nopelniem bagātais mākslinieks H. Brauns. Sākums plkst. 21.

Rīgas Daļamātniecības vidusskolu. Skolas ielā 11. 29. un 30. jūnijā, 1. un 2. jūlijā, plkst. 10, absolventu diplomdarbu atklātā aizstāvēšana.

KLAUSIETIES PA RADIO

Svētdien, 28. jūnijā, pa vīlni 521.7 m: plkst. 13.45 Kaca ierēdes «Pasaules čempions» montaža. Plkst. 19.30 koncerts ar radioklausītāju sastādītu programmu. Plkst. 20.35 koncerts, veltīts zvejniekiem. Plkst. 21.15 literārs raidījums. Jankas Kupālas komedijas «Paulīnka» fragments. Pa vīlni 222.4 m: plkst. 21.25 literārs raidījums. Kiniešu rakstnieku Stalīna premijas laureātu He Crin-čē un Din Ni lugas «Sirmā meitene» radiomontaža.

Pirmdien, 29. jūnijā, pa vīlni 521.7 m: plkst. 18.45 LPSR Valsts konservatorijas studentu koncerts. Plkst. 21.25 literāri satiriski raidījums krievu valodā. Tautas rakstnieka, Stalīna premijas laureāta Andreja Upiša romāna «Plaša mākonis» fragments.

Otrdien, 30. jūnijā, pa vīlni 521.7 m: plkst. 21.00 koncerts «Atbildes uz radioklausītāju vēstulēm». Plkst. 21.40 literārs raidījums. F. Smerlinga romāna «Kotovskis» fragments. Pa vīlni 222.4 m: plkst. 19.30 literārs raidījums jaunatnei. T. Brīckas un B. Sauliša premas «Vēlna purvis» fragmenti.

Trešdien, 1. jūlijā, pa vīlni 521.7 m: plkst. 20.45 dejas no Glinkas operām. Plkst. 21.45 literārs raidījums. E. Voiničas romāna «Dundurs» fragmenta dramatizējums.

Ceturtdien, 2. jūlijā, pa vīlni 521.7 m: plkst. 22.30 Musorgska operas «Soročinas gada tīrģus» montaža. Pa vīlni 222.4 m: plkst. 19.55 literārs raidījums. A. Griģuļa lugas «Profesors iekārtojas» uzveduma translācija no LPSR Valsts Dailes teatra.

Piektdien, 3. jūlijā, pa vīlni 521.7 m: plkst. 16.30 Konservatorijas kokaletju ansambļa koncerts. Plkst. 23.00 literārs raidījums no cikla «Brāļi republiku literatūras». Lietuviešu rakstnieka J. Dovidaiša stāsts «Stingrā arste».

Sestdien, 4. jūlijā, pa vīlni 521.7 m: plkst. 18.45 koncerts no cikla «Jaunie mākslinieki». Plkst. 20.45 literāri muzikāli raidījums «Jaunatnes atpūtas vakars».